

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Західноукраїнський національний університет

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина

Кафедра іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій

ПАНЧИШИН Софія Богданівна

**Лексико-семантичні перекладацькі трансформації у відтворенні
англомовного художнього тексту (на матеріалі роману Кадзуо
Ішігуро «Не відпускай мене») / Lexical and Semantical
Transformations in Rendering an English Fiction Text into Ukrainian
(based on novel "Never Let Me Go" by Kazuo Ishiguro)**

спеціальність: 035 – Філологія

освітньо-професійна програма – Філологія (германські мови): методика викладання і переклад

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФІЛМ-21

С. Б. Панчишин

Науковий керівник

Кваліфікаційну роботу

допущено до захисту:

“ _ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

ТЕРНОПІЛЬ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ	8
1.1. Поняття лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у сучасному перекладознавстві	8
1.2. Типи та класифікація перекладацьких трансформацій	12
1.3. Особливості англomовного художнього тексту та проблеми його перекладу	19
1.4. Перекладацькі стратегії при відтворенні художніх текстів	24
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І ВІДТВОРЕННЯ ІДІОСТИЛЮ КАДЗУО ІШІГУРО У ПЕРЕКЛАДІ	40
2.1. Теоретико-методологічна база аналізу лексико-семантичних трансформацій у художньому перекладі	40
2.2. Методологічні підходи до дослідження відтворення ідіостилю Кадзуо Ішігуро в українському перекладі	49
2.3. Методи та алгоритм аналізу лексико-семантичних трансформацій і стилістичних засобів у романі Кадзуо Ішігуро	53
Висновки до розділу 2	59
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ КАДЗУО ІШІГУРО “НЕ ВІДПУСКАЙ МЕНЕ” (У ПЕРЕКЛАДІ СОФІЇ АНДРУХОВИЧ)	61
3.1. Використання у перекладі стилістичних та структурних засобів для досягнення відповідності оригінальному тексту	61
3.2. Аналіз емоційної та інтелектуальної складової перекладу:	71

збереження авторського посилу	
3.3. Оцінка перекладацького рішення Софії Андрухович щодо лексико-семантичних трансформацій у контексті роману	79
Висновки до розділу 3	85
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90

ВСТУП

Сучасна перекладознавча наука характеризується зростаючим інтересом до проблеми міжмовної семантичної взаємодії та пошуку ефективних способів адекватного відтворення змісту оригінального тексту засобами мови перекладу. У глобалізованому світі, де художня література стає важливим інструментом міжкультурного діалогу, питання лексико-семантичних трансформацій набуває особливої ваги. Саме вони забезпечують точність смислової передачі, стилістичну відповідність і культурну прийнятність тексту перекладу, що є ключовими критеріями його якості.

Новітня перекладознавча теорія та практичний досвід художнього перекладу з англійської мови потребує постійного оновлення методології, адже динамічний розвиток світової літератури, глобалізаційні процеси та активні міжкультурні контакти висувають нові вимоги до адекватності перекладу. Особливої уваги набуває проблема лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, які забезпечують збереження змісту, стилю та естетичного впливу оригіналу.

Актуальність дослідження зумовлена, з одного боку, сучасною тенденцією перекладознавства до системного опису та вивчення лексико-семантичних перекладацьких трансформацій як складників механізму міжмовної комунікації, а з іншого – посиленою увагою лінгвістичних студій до вивчення семантичної структури художнього тексту та способів її адекватного відтворення засобами іншої мови. У сучасному перекладознавчому дискурсі актуальним залишається питання збереження емоційно-естетичної, культурної та прагматичної цінності оригіналу в умовах відсутності прямих лексичних відповідників.

Вагомим чинником є потреба у розробленні чіткої методології аналізу лексико-семантичних трансформацій, які забезпечують функціонально-стилістичну адекватність перекладу художнього тексту. Залишається недостатньо дослідженою проблема визначення закономірностей вибору

перекладацьких рішень при передачі складних образно-сміслових структур, алюзій, метафор і конотацій, що формують художню цілісність тексту.

Мета роботи – з'ясувати особливості лексико-семантичних трансформацій у процесі відтворення англomовного художнього тексту українською мовою та визначити їхню роль у забезпеченні адекватності перекладу.

Для досягнення цієї мети поставлено такі **завдання**:

- окреслити теоретичні засади поняття лексико-семантичних трансформацій у сучасному перекладознавстві;
- проаналізувати типи та класифікації перекладацьких трансформацій, представлені в науковій літературі;
- виявити особливості англomовного художнього тексту та визначити основні проблеми його перекладу;
- дослідити перекладацькі стратегії та прийоми, які застосовуються при відтворенні художніх текстів;
- обґрунтувати методологічне підґрунтя аналізу лексико-семантичних трансформацій у перекладі художнього твору та відтворення ідіостилю Кадзуо Ішігуро у романі “Не відпускай мене”;
- проаналізувати конкретні приклади лексико-семантичних трансформацій у перекладі роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене” українською мовою;
- визначити роль цих трансформацій у збереженні змістової, стилістичної та прагматичної еквівалентності перекладу.

Об'єктом дослідження є лексико-семантичні процеси у художньому перекладі з англійської на українську мову.

Предмет дослідження – лексико-семантичні перекладацькі трансформації, застосовані під час перекладу роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс

методів, що забезпечують повноту та об'єктивність аналізу. Описовий метод застосовано для систематизації та узагальнення перекладацьких трансформацій, виявлених під час аналізу тексту, а також для формулювання основних принципів їх використання. Метод текстового аналізу дав змогу розглядати оригінальний і перекладений тексти як цілісні художні структури, визначаючи взаємозв'язок між змістом, формою, стилем і перекладацькими рішеннями. Компонентний аналіз використано для виявлення змін у семантичній структурі лексичних одиниць, а порівняльний аналіз – для зіставлення оригіналу й перекладу з метою виявлення подібностей та розбіжностей у переданні змісту й стилістики. Контекстуальний аналіз дозволив простежити функціонування лексичних одиниць у контексті та визначити способи передачі культурно маркованих елементів. Метод класифікації та типологізації застосовано для створення системи лексико-семантичних трансформацій і виокремлення їхніх основних типів. Метод моделювання використано для узагальнення виявлених перекладацьких стратегій і прогнозування можливих шляхів відтворення подібних структур у майбутніх перекладах. Інтерпретаційний метод допоміг розкрити індивідуально-авторські особливості стилю Кадзуо Ішігуро, тоді як прагматичний аналіз дав змогу оцінити, наскільки переклад зберігає комунікативні інтенції автора та вплив художнього тексту на читача.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у сучасному художньому перекладі на матеріалі роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене” та його українського перекладу Софії Андрухович. У роботі вперше здійснено систематизацію основних типів трансформацій, виявлено закономірності їхнього застосування, проаналізована їхня функціональна роль у відтворенні змісту, стилістики та прагматичного потенціалу оригінального тексту. Новим також є системний опис трансформацій із урахуванням класифікацій вітчизняних і зарубіжних дослідників (Л. П. Науменко, А. Й. Гордєєвої, О. О. Селіванової, Жана-Поля Віне, Жана Дарбельне та ін.), а також вперше визначено їхню роль у досягненні комунікативної та функціональної еквівалентності.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані у викладанні курсів з теорії та практики перекладу, лексикології, стилістики, а також у підготовці спеціальних курсів із художнього перекладу. Крім того, вони можуть стати корисними для перекладачів-практиків під час роботи з англійськими художніми текстами.

Апробація результатів. Основні положення та висновки дослідження були представлені у формі доповіді на Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні тенденції у філологічних та педагогічних дослідженнях: вітчизняний і міжнародний вимір”, тези якої опубліковано у збірнику:

Кріль І., Панчишин С. Лексико-семантичні перекладацькі трансформації у відтворенні англійського художнього тексту. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні тенденції у філологічних та педагогічних дослідженнях: вітчизняний і міжнародний вимір”, Тернопіль, ЗУНУ, 21 березня 2025 р. С. 68-71.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Поняття лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у сучасному перекладознавстві

У перекладознавстві однією з центральних проблем є питання відповідності між мовними одиницями різних мовних систем, адже природні мови відрізняються своїми лексичними та семантичними особливостями, що ускладнює процес відтворення вихідного тексту. Для того, щоб забезпечити змістову точність та еквівалентність перекладу, перекладач змушений застосовувати різні трансформації, що дають змогу адаптувати лексичний матеріал до норм цільової мови. Лексико-семантичні трансформації є невід’ємною частиною цього процесу, оскільки вони дозволяють подолати міжмовні розбіжності, які виникають на рівні значення та функційного навантаження слів.

Термін “лексико-семантичні перекладацькі трансформації” використовується у межах перекладознавства для позначення змін, які відбуваються на рівні лексики і семантики у процесі перекладу. Ці зміни можуть бути спричинені і структурними розбіжностями між мовами, і необхідністю адаптації тексту до культурних, когнітивних і комунікативних особливостей цільової аудиторії. Оскільки значення слів не є статичними і залежать від контексту, перекладач змушений враховувати і мовні, і позамовні чинники, що впливають на вибір відповідників [37, с. 12].

Теоретичне осмислення лексико-семантичних трансформацій займає важливе місце у сучасному перекладознавстві. Дослідники цієї проблематики прагнуть визначити основні закономірності змін, які відбуваються у процесі перекладу, та з’ясувати їхню роль у забезпеченні адекватності перекладеного

тексту. Особливу увагу приділяють питанню взаємозв'язку між семантикою слова та контекстом, у якому воно функціонує, аналізу механізмів впливу контексту на вибір відповідників, а також дослідженню культурно зумовлених аспектів семантичної адаптації.

В українському та світовому перекладознавстві проблема лексико-семантичних трансформацій досліджувалася багатьма науковцями. Значний внесок у її вивчення зробили українські вчені, серед яких варто згадати І. Ю. Сіняговську та Н. В. Проценко. І. Ю. Сіняговська у своїй праці “Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту” аналізує механізми, які дозволяють адаптувати лексичні одиниці вихідної мови до семантичної системи мови перекладу. Дослідниця наголошує, що лексико-семантичні трансформації не є довільними, а підпорядковуються певним закономірностям, які визначаються взаємодією мовних і позамовних чинників [52, с. 91]. Н. В. Проценко також підкреслює важливість цих змін у процесі перекладу, наголошуючи на необхідності врахування контекстуальних особливостей при виборі відповідника [47, с. 68].

У світовій науці значний внесок у розробку теоретичних засад перекладацьких трансформацій зробили французькі дослідники Жан-Поль Віне та Жан Дарбельне. У своїй праці “Comparative Stylistics of French and English” вони обґрунтували необхідність змін, які відбуваються при перекладі на рівні лексики та семантики, і пояснили, що такі трансформації спричинені відмінностями у структурі мов і способах вираження тих самих понять. Їхні дослідження заклали основу для подальшого вивчення проблеми з погляду функційної еквівалентності, яка передбачає, що переклад має не лише передавати зміст вихідного тексту, а й виконувати аналогічну комунікативну функцію у цільовій мові [87, с. 115, 294].

Лексико-семантичні трансформації характеризуються тим, що вони спрямовані на відтворення змісту вихідного тексту за допомогою інших мовних засобів, які відповідають нормам та стилістичним особливостям цільової мови. Одна з головних їхніх особливостей полягає у тому, що вони є вимушеним

прийомом, спричиненим неможливістю прямого відтворення лексичних одиниць через розбіжності у значеннях, асоціативних зв'язках та конотативних характеристиках міжмовних відповідників.

Трансформації не виникають спонтанно, вони є результатом закономірних мовних процесів, які відбуваються в рамках певних мов. Це означає, що перекладач, обираючи трансформацію, керується не випадковим інтуїтивним вибором, а логічними, визначеними мовними законами. Відмінності між мовами є органічною частиною розвитку кожної з них. Наприклад, те, що в одній мові слово може мати кілька значень, а в іншій це слово може мати лише одне значення. Тому для того, щоб відтворити точний зміст, необхідно застосовувати трансформації, що відповідають закономірностям обох мовних систем. Вони дають змогу забезпечити передачу змісту, зберігаючи семантичну цілісність і адекватність [44, с. 63-64].

Другою важливою характеристикою є контекстуальна зумовленість трансформацій. Значення будь-якої лексичної одиниці в одній мові змінюється в залежності від контексту, в якому вона вживається. Це підвищує складність перекладу, оскільки перекладач повинен брати до уваги не тільки денотативне значення слова (тобто його основне значення), але й конотативні, прагматичні та стилістичні аспекти. Конотації, або додаткові відтінки значення, можуть варіюватися в залежності від соціокультурного контексту. Тому значення слова в одному тексті може бути зовсім іншим, ніж у іншому, навіть якщо слово має однакову форму [44, с. 67]. Прагматичний контекст вимагає врахування інтенцій автора, цільового читача та функції тексту. Стилiстичний аспект, у свою чергу, стосується того, як вибір лексичних одиниць може вплинути на загальний тон або атмосферу тексту. Це зумовлює необхідність трансформацій, які дозволяють зберігати семантичну точність та стиль оригіналу, адаптуючи його до норм іншої мови.

Третім аспектом, який вкрай важливий для лексико-семантичних трансформацій, є культурна адаптація. Мови відображають культурні особливості та історичні реалії тих народів, які їх використовують. Це означає,

що деякі лексичні одиниці в одній мові можуть не мати відповідників у іншій мові через відсутність аналогічних культурних понять чи соціальних інститутів. Тому перекладач може застосувати описовий переклад або використовувати кальку, що враховує культурні аспекти цільової мови. Культурна адаптація лексичних одиниць у перекладі передбачає, що перекладач має враховувати знання та сприйняття реалій читачем, перекладаючи їх таким чином, щоб забезпечити зрозумілість і прийнятність для іншої культурної аудиторії.

Останньою характеристикою лексико-семантичних трансформацій є їхня динамічність. Мови, як і культури, перебувають у постійному розвитку. Лексика змінюється, з'являються нові слова, інші втрачають актуальність. Слова, які сьогодні є звичними у певному контексті, можуть змінити свої значення через кілька років або десятиліть. Також можуть змінюватися соціальні норми, що відображаються у мовному використанні [54, с. 262]. Наприклад, з розвитком технологій виникають нові терміни, і перекладачеві необхідно адаптувати ці нові терміни відповідно до змісту оригінального тексту та його контексту. Таким чином, динамічність трансформацій визначається здатністю мовної системи до адаптації до змін у соціокультурному середовищі та розвитку наукових знань.

Застосування лексико-семантичних трансформацій є наслідком взаємодії багатьох чинників, які впливають на вибір мовних засобів у перекладі. Одним із таких чинників є полісемія, тобто багатозначність слів, яка створює труднощі у пошуку точного відповідника в іншій мові. Значення полісемантичного слова визначається контекстом, тому перекладач змушений аналізувати не лише його лексичне значення, а й ту роль, яку воно відіграє в конкретному реченні або тексті загалом.

Важливу роль у процесі перекладу відіграють також стилістичні особливості тексту [6, с. 86-87]. Оскільки слова можуть мати різний ступінь емоційного забарвлення, їхній переклад потребує ретельного добору відповідників, які б точно відтворювали стилістичний ефект оригіналу. Наприклад, слова з піднесеним або урочистим забарвленням не можуть бути перекладені нейтральними лексичними одиницями, оскільки це змінить

загальний тон тексту. І навпаки, деякі терміни або технічні поняття потребують точності у перекладі, що виключає можливість використання синонімічних замінів [40, с. 31, 49].

Крім того, значний вплив на вибір перекладацьких рішень має семантичний контекст. Одна й та сама лексична одиниця може набувати різних відтінків значення залежно від того, з якими словами вона поєднується. Це означає, що перекладач повинен аналізувати не лише окремі слова, а й їхні смислові зв'язки у межах цілого тексту. Такий підхід дозволяє уникнути помилок, пов'язаних із буквальним перекладом, і забезпечує передачу значення з урахуванням комунікативної інтенції автора [15, с. 57; 45, с. 738].

Таким чином, лексико-семантичні трансформації є необхідною умовою якісного перекладу, оскільки вони дозволяють подолати міжмовні розбіжності та забезпечують відповідність перекладеного тексту нормам і стандартам цільової мови. Дослідження у цій галузі свідчать про те, що такі трансформації не є випадковими, а підпорядковуються певним закономірностям, які залежать від мовних, когнітивних і культурних чинників. Сучасне перекладознавство продовжує вивчати ці процеси, розширюючи їхній аналіз з погляду когнітивної лінгвістики, функціональної еквівалентності та міжкультурної комунікації.

Отже, розуміння сутності лексико-семантичних трансформацій створює підґрунтя для більш глибокого аналізу різновидів перекладацьких перетворень. У наступному підрозділі ми розглянемо типи та класифікації перекладацьких трансформацій, запропоновані різними дослідниками, що дозволить систематизувати підходи до їхнього вивчення.

1.2. Типи та класифікація перекладацьких трансформацій

Питання типології та класифікації перекладацьких трансформацій є одним із ключових у сучасному перекладознавстві. Різні дослідники по-різному підходять до визначення кількості та змісту основних типів трансформацій, виходячи з власних наукових принципів і теоретичних засад. Узагальнення цих

підходів дозволяє краще зрозуміти механізми перекладацької діяльності та виявити закономірності, що визначають процес переходу від вихідного тексту до перекладеного [46, с. 68-69].

Перекладацька трансформація розглядається як процес, який виникає внаслідок необхідності адаптувати текст оригіналу до мовних, стилістичних, культурних та соціальних норм цільової мови [52, с. 89-90]. Вона включає різноманітні мовні та когнітивні операції, що забезпечують адекватність та точність перекладу, а також допомагають уникнути неузгодженості та непорозумінь, які можуть виникнути через мовні та культурні відмінності між вихідною та цільовою мовою. Перекладацька трансформація охоплює цілу низку методів, які дозволяють змінити структуру, значення, форму або навіть зміст певних елементів тексту для досягнення комунікативної та смислової відповідності. Вона може бути застосована на різних рівнях мовної системи, включаючи лексичний, синтаксичний, стилістичний та культурний [4, с. 20; 12, с. 105].

Перекладацькі трансформації стають необхідними в ситуаціях, коли прямий переклад не є можливим через відсутність відповідників у цільовій мові або коли переклад із збереженням точності значення може порушити стилістичні чи граматичні норми цільової мови. Вони можуть бути спричинені міжмовними відмінностями, культурними факторами, прагматичними цілями перекладу чи специфікою тексту (наприклад, художній, технічний або науковий переклад) [6, с. 84].

У теорії перекладу перекладацькі трансформації були предметом численних досліджень, що дозволяють систематизувати різноманітні методи, якими користуються перекладачі. Різні класифікації перекладацьких трансформацій, запропоновані вченими, збагачують теоретичну базу перекладознавства, сприяючи розвитку практичних аспектів перекладацької діяльності. У цьому контексті важливо ознайомитися з класифікаціями перекладацьких трансформацій, які були запропоновані різними вченими, серед яких А. М. Фітерман, Т. Р. Левицька [52], О. О. Селіванова [50], а також

Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва [42].

Перекладацькі трансформації можна поділити на різні типи, залежно від того, який мовний рівень змінюється: лексичний, граматичний, семантичний або стилістичний. Різні вчені запропонували свої класифікації для цієї категорії, враховуючи і загальні принципи перекладу, і специфічні методи, що використовуються у різних контекстах. А. М. Фітерман і Т. Р. Левицька запропонували класифікацію перекладацьких трансформацій, яка відзначається своєю практичною орієнтацією [52, с. 92]. Вони виділяють три основні типи трансформацій:

1. Лексичні трансформації – ці зміни стосуються заміни лексичних одиниць, коли відсутній точний аналог в цільовій мові. Для цього використовуються такі методи, як конкретизація та генералізація або заміна та додавання.

2. Граматичні трансформації – включають зміну синтаксичної структури речення, коли прямий переклад порушує граматичні норми цільової мови. Це може бути інверсія, зміна порядку слів або перестановка граматичних конструкцій.

3. Стилiстичні трансформації – застосовуються для збереження стилістичних особливостей оригіналу, таких як емоційний забарвлений текст, художні прийоми або літературні стилі. Це може бути адаптація або переробка певних виразів з урахуванням культурного контексту.

Робота О. О. Селіванової “Проблема диференціації перекладацьких трансформацій” присвячена проблемі диференціації перекладацьких трансформацій, зокрема, їхній новій класифікації, яка базується на параметрах чинників перетворення, семіотичного статусу та рівнів мовної системи [50, с. 202-203]. Вона виходить із тріади мовного семіозису, сформульованої Ч. Моррісом, що включає семантику, синтактику та прагматику [17, с. 82].

У межах цієї концепції дослідниця виділяє три основні типи перекладацьких трансформацій: формальні, формально-змістові та формально-змістові з прагматичним компонентом.

Формальні трансформації передбачають зміну форми мовної одиниці без зміни її змісту. Вони застосовуються для адаптації структури вихідного тексту до норм цільової мови, коли збереження оригінальної форми є неможливим або небажаним [50, с. 204].

Ці трансформації можуть відбуватися на фонетичному рівні (включає транскрибування, транслітерацію, фонографічну заміну та змішані прийоми передачі звучання іншомовних слів), словотвірному рівні (застосовується при калькуванні словотворчих моделей або зміні порядку частин слова (інверсія морфем)), лексичному рівні (передбачає використання еквівалентів, що мають аналогічний набір семантичних компонентів у відповідному контексті), морфологічному рівні (включає такі трансформації, як заміна граматичних категорій, перехід частин мови, заміна морфологічних засобів лексичними еквівалентами, додавання або вилучення явища транспозиції числа, часу, способу дії) та на синтаксичному рівні (охоплює заміни словосполучень окремими словами або навпаки, трансформацію складних речень у прості та навпаки, анафоричні й еліптичні заміни, а також інтеграцію або розчленування речень).

Формально-змістові трансформації передбачають не лише зміну форми, а й модифікацію змісту, зумовлену специфікою мовних систем вихідної та цільової мов, а також контекстуальними або прагматичними факторами [50, с. 205-206]. Вони також реалізуються на різних мовних рівнях:

- Фонетичний рівень – зміна фонетичних одиниць із урахуванням семантики (наприклад, фонетичні стилістичні прийоми, що передають експресію в художньому тексті).
- Лексичний рівень – охоплює як денотативні, так і конотативні зміни (заміна нейтрального слова стилістично маркованим і навпаки).
- Морфологічний рівень – включає глибші морфологічні перетворення, що змінюють не тільки граматичну форму, а й значення.
- Синтаксичний рівень – передбачає глибинну перебудову речень, що змінює їхню семантичну організацію.

У той же час, формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом охоплюють не тільки зміни форми та змісту, а й враховують прагматичні аспекти перекладу, тобто необхідність адаптації тексту до культури, менталітету й очікувань цільової аудиторії [19, с. 175].

За класифікацією О. О. Селіванової, прагматичні формально-змістові трансформації поділяються на фігуральні, фразеологічні, концептуальні, аксіологічні (ціннісні) та мегатекстуальні трансформації [50, с. 207].

Фігуральні трансформації передбачають зміну метафоричних і образних засобів мови відповідно до норм і стилю цільової мови. Оскільки образність мовлення може мати різні конотації у різних культурах, такі зміни сприяють збереженню стилістичної та емоційної експресії оригінального тексту.

Фразеологічні трансформації пов'язані з адаптацією стійких виразів та ідіом, оскільки буквальний переклад часто не передає їхнього значення. Ідіоматичні конструкції можуть мати унікальні конотації в межах певної мовної спільноти, тому при перекладі важливо передавати не лише формальну складову, а й смислове наповнення, яке вони несуть у вихідному тексті.

Концептуальні трансформації передбачають корекцію категоризації світу, яка може суттєво відрізнятись між культурами. Наприклад, у Великій Британії чорний кіт вважається символом удачі, тоді як в Україні – навпаки, ознакою нещастя. У таких випадках під час перекладу може знадобитися адаптація символічних елементів для того, щоб повідомлення було зрозумілим і відповідало культурним нормам реципієнтів.

Аксіологічні або ціннісні трансформації стосуються змін, що враховують систему цінностей та етико-культурні особливості цільової аудиторії. Це особливо актуально для перекладу текстів, які містять моральні, етичні або світоглядні аспекти, оскільки різні культури можуть мати відмінне сприйняття певних ідей або норм поведінки.

Мегатекстуальні трансформації пов'язані з коригуванням значень на рівні загальної інтерпретації тексту, що включає зміни композиції, жанру або комунікативного тону. Вони можуть застосовуватися у випадках, коли

структурна організація або стиль викладу в оригінальному тексті не відповідає очікуванням та традиціям цільової культури, що вимагає більш ґрунтовної адаптації.

Такі трансформації особливо важливі при перекладі текстів публіцистичного або рекламного стилів, оскільки вони дозволяють досягти балансованого прагматичного впливу на читача.

Окремо варто звернути увагу на класифікацію перекладацьких трансформацій, запропоновану Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвою. Після аналізу підходів А. М. Фітерман і Т. Р. Левицької, які дотримуються традиційного поділу на лексичні, граматичні та стилістичні трансформації, та О. О. Селіванової, що розширює цей поділ, включаючи прагматичний аспект, класифікація Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої становить цікавий об'єкт дослідження, оскільки пропонує деталізовану систему трансформацій із чіткою структурою, що враховує і формальні, і змістові аспекти перекладу. Її особливість полягає у глибшій розробці механізмів передачі значення з урахуванням стилістичних та комунікативних факторів, що робить її особливо цінною для художнього перекладу [42, с. 4].

Класифікація Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, як і класифікація А. М. Фітерман і Т. Р. Левицької, розподіляє перекладацькі трансформації на три основні групи: лексико-семантичні, граматичні та стилістичні. Проте, на відміну від А. М. Фітерман і Т. Р. Левицької, які зосереджуються на загальних категоріях трансформацій, Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва надають розширений опис прийомів, що входять до кожної з цих груп [42, с. 4-5].

Зокрема, лексико-семантичні трансформації у їхній класифікації включають прийоми, що стосуються зміни лексичного значення або структури слова при перекладі. До них належать такі методи, як конкретизація, генералізація, модуляція, антонімічний переклад, компенсація та інші. Ці трансформації застосовуються, коли пряма відповідність між словами вихідної та цільової мов відсутня або не передає точного значення. Саме такий рівень деталізації дозволяє ефективно працювати з художніми текстами, де важливо не

лише правильно передати зміст, а й зберегти стилістичні особливості, відтворити атмосферу твору та адаптувати його до культурного контексту цільової аудиторії.

Граматичні трансформації забезпечують природність тексту перекладу, дозволяючи змінювати структуру речень, замінювати частини мови та перебудовувати синтаксичні конструкції відповідно до норм мови перекладу. Це сприяє плавності та легкості сприйняття тексту читачем, що є критично важливим для художніх творів [59, с. 354].

Не менш значущими є стилістичні трансформації, які допомагають передати авторську манеру письма, емоційний тон та ритміку тексту. Саме вони дозволяють зберегти художню цінність перекладу та зробити його не просто точною передачею змісту, а й повноцінним відтворенням мистецького задуму автора.

Якщо порівнювати цю класифікацію з іншими підходами, можна помітити, що вона має певну спільність із системою А. М. Фітерман і Т. Р. Левицької, оскільки також базується на традиційному поділі трансформацій на лексичні, граматичні та стилістичні. Однак, Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва пропонують більш деталізовану систему класифікації лексико-семантичних змін, що включає в себе розширений перелік підтипів кожної трансформації.

Це також відрізняє її від класифікації О. О. Селіванової, яка орієнтується на семіотичний аспект і вводить поняття прагматичних трансформацій. Якщо система О. О. Селіванової дозволяє оцінювати переклад з погляду семантики, синтаксису та прагматики, то підхід Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої є більш прикладним і орієнтованим на практичні аспекти перекладацької діяльності.

Отже, класифікація Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої є ефективною для роботи з художніми текстами, оскільки вона дає перекладачеві широкий вибір інструментів, які допомагають зберегти не лише зміст, а й стилістичну та емоційну складову оригіналу. У цьому аспекті вона є більш практичною, порівняно з іншими класифікаціями, що робить її цінною і у теоретичному, і в прикладному плані.

Застосування перекладацьких трансформацій неможливо розглядати поза контекстом типу тексту, до якого вони належать. Найбільшу складність у цьому плані становить переклад художніх творів, де перекладачеві необхідно передати не лише зміст, а й естетичну форму, стиль і національно-культурні особливості оригіналу.

1.3. Особливості англомовного художнього тексту та проблеми його перекладу

Художній текст є складним і багатовимірним явищем, яке поєднує мовну, естетичну, когнітивну та культурну складові. Його основною функцією є створення художнього образу дійсності, що реалізується через специфічну мовну організацію та інтерпретативну глибину. На відміну від інформативних типів текстів, у художньому на перший план виходить не передача фактів, а вплив на емоції, уяву й асоціативне мислення читача. Саме тому художній текст активно досліджується і у межах літературознавства, і в сучасній лінгвістиці та перекладознавстві [1, с. 29-32; 72, с. 182].

Одним із найскладніших об'єктів перекладу є англомовний художній текст, оскільки англійська мова володіє широкими стилістичними ресурсами, розгалуженою системою мовних реєстрів, активною присутністю фразеологізмів, культурних алюзій, ідіоматичних виразів, гри слів, діалектних нашарувань тощо. Усе це створює додаткові труднощі для перекладача, який змушений не лише відтворити зміст, а й зберегти атмосферу, естетичну цінність і комунікативну функцію оригіналу. На думку Джофрі Ліча та Майкла Шорта, англомовний художній текст – це текст естетичної природи, де кожен мовний елемент функціонує у взаємозв'язку з цілим [76, с. 147-150]. Сучасні дослідники відзначають, що англомовна художня проза часто містить багатопланові культурні коди, які вимагають глибокого розуміння соціального контексту, інтертекстуальних зв'язків і прагматичних функцій текстуального наповнення.

Тому вивчення особливостей англомовного художнього тексту та проблем

його перекладу є актуальним і міждисциплінарним завданням, що поєднує лінгвістику, стилістику, культурологію й теорію перекладу [69, с. 99-100].

Англомовна літературна традиція відзначається великою жанровою різноманітністю, стилістичною гнучкістю та високим ступенем мовної експресії. Своєрідність англомовного художнього тексту проявляється і на рівні структури, і в способах реалізації авторської інтенції. Однією з характерних ознак є активне використання стилістичних засобів, таких як метафора, епітет, алітерація, гра слів, іронія, алюзії та інтертекстуальні посилання [7, с. 61; 77, с. 110]. Ці елементи нерідко втрачають свою функціональність або змінюють семантику при буквальному перекладі, що потребує від перекладача тонкого відчуття стилю та глибокого знання культури.

Англійська мова вирізняється відносною економністю вираження, що дозволяє авторам передавати складні емоційні або інтелектуальні стани мінімальними мовними засобами. Як зазначає Мона Бейкер, у художньому дискурсі англійської мови часто спостерігається високий рівень прагматичної насиченості та імпліцитності, що зумовлює необхідність інтерпретаційного перекладу при трансляції на мови з іншою структурною організацією [64, с. 191]. Водночас, художній стиль англомовної прози схильний до варіативності – поряд із високим стилем широко використовуються елементи розмовного мовлення, просторіччя, соціолекти та діалекти, що виконують функцію індивідуалізації персонажів і створення достовірного мовного середовища [65, с. 78].

Окрему увагу варто приділити такому поширеному явищу, як гра слів (pun), яка є одним із найскладніших об'єктів для перекладу. Вона базується на омонімії, паронімії або фонетичній подібності, а також на багатозначності окремих лексем, що властива англійській мові завдяки її аналітичному характеру [28, с. 359]. Подібні явища часто не мають прямого відповідника в українській мові, що створює додаткові труднощі для збереження комічного або іронічного ефекту. Цей аспект активно досліджується в сучасній українській науці, зокрема, у працях Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, які наголошують на необхідності адаптивного підходу до відтворення мовної гри через пошук функціональних

аналогів у мові перекладу [42, с. 37].

Важливою рисою англомовного художнього тексту є насиченість культурними алюзіями, історичними реаліями, топонімами, антропонімами, які апелюють до фонового знання читача-носія мови. Перекладачеві доводиться вирішувати дилему між збереженням екзотики оригіналу та необхідністю адаптації матеріалу для україномовної аудиторії. Як зазначає О. О. Селіванова, інтерпретація таких елементів потребує урахування прагматичної цінності тексту й культурної парадигми реципієнта, оскільки художній текст є не лише мовним, а й соціокультурним явищем [50, с. 208].

У структурному аспекті англомовна проза часто тяжіє до складних синтаксичних конструкцій, інверсій, поліфонічності, де кожен персонаж має власну мовну стилістику. Це створює необхідність точного відтворення ритміки, інтонації та мовного характеру кожного героя, що вимагає не лише мовної, а й літературної компетентності перекладача. Джофрі Ліч та Майкл Шорт у своїй відомій праці “Style in fiction: A linguistic introduction to English fictional prose” зазначають, що художній текст англійською мовою створює цілісну стилістичну систему, в якій на лексичному, синтаксичному та риторичному рівнях реалізується авторський задум [76, с. 215].

Таким чином, англомовний художній текст виявляє цілу низку структурних, стилістичних і культурних характеристик, які зумовлюють специфіку його перекладу. Глибоке розуміння цих особливостей є передумовою для створення повноцінного, стилістично та функційного адекватного перекладу українською мовою.

Процес перекладу художнього тексту англійською мовою супроводжується низкою лінгвістичних, стилістичних і культурологічних труднощів, пов’язаних із багат шаровістю змісту, інтертекстуальністю та наявністю численних контекстуальних імплікацій. Основна проблема полягає в необхідності збереження не лише інформаційного навантаження, а й естетичного потенціалу оригіналу. Як зазначає Мона Бейкер, у художньому перекладі особливо гостро постає проблема збереження прагматичних функцій тексту,

зокрема емоційної виразності, стилістичних домінант і авторської іронії, що нерідко губляться або трансформуються у процесі перекодування [65, с. 101].

Одним з ключових викликів є передача лексико-стилістичних особливостей. Англійська мова широко послуговується стиснутими граматичними структурами, фразеологізмами, мовною грою, в той час як українська мова тяжіє до більш розгорнутих, синтетичних конструкцій. Це призводить до необхідності трансформацій, які можуть порушувати стильову цілісність тексту. Зокрема, Т. Р. Левицька звертає увагу на складність передачі фразеологізмів й ідіом, які несуть не лише лексичне, а й культурне навантаження [52, с. 91]. Перекладач має або знаходити функційні відповідники в українській мові, або вдаватися до описових перекладів, що іноді знижує динаміку художнього висловлювання.

Ще одним викликом є збереження авторського стилю. Багато англомовних письменників використовують індивідуальні стилістичні прийоми, включаючи ідіостиль, порушення граматичних норм, нелінійність викладу, фрагментарність, зміни часових площин [62, с. 178; 63, с. 92]. Ці особливості не завжди піддаються прямому перенесенню в іншу мову, що змушує перекладача балансувати між стилістичною вірністю та читацькою доступністю. Як зауважують Базіл Хатім і Іан Мейсон, перекладач постає перед завданням передачі не лише тексту, а й дискурсу, тобто цілісної комунікативної ситуації з усіма її культурними, прагматичними та емоційними складниками [70, с. 144].

Культурні реалії та фонові знання – ще один пласт проблематики. У англомовній художній літературі активно використовуються алюзії на політичні події, міфологію, історичних постатей, популярну культуру, які можуть бути незрозумілими або малознайомими українському читачеві [60, с. 16-17]. Відповідно, перекладач має обирати між збереженням оригінального елемента з можливою втратною семантикою чи адаптацією цього елемента до цільової культури. Як зазначає О. О. Селіванова, переклад культурно маркованих одиниць вимагає динамічного підходу, що враховує як лінгвістичні особливості, так і соціокультурну обізнаність цільової аудиторії [50, с. 202].

Не менш складною є проблема передачі діалектних, соціолінгвістичних і гендерно маркованих рис мовлення персонажів. У англomовній літературі діалекти й соціолекти часто відіграють важливу роль у формуванні образу героя [84, с. 40-41]. В українській мові не завжди існує точна відповідність таким мовним реєстрами, тому перекладачі змушені або нейтралізувати діалектність, або компенсувати її іншими засобами, зберігаючи функційне навантаження реплік [43, с. 24; 49, с. 162].

Окрему складність становлять випадки, коли перекладач має справу з авторською мовною грою, алюзіями на інші тексти, цитатами або мовною інтертекстуальністю. У таких випадках переклад перетворюється на акт інтерпретації, в якому важливо зберегти не лише смислову, а й стилістичну і емоційну глибину. Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєва наголошують, що переклад художнього тексту не може бути адекватним без урахування стилістичної домінанти, яка реалізує образно-естетичну функцію мовлення [42, с. 40].

Крім того, перекладач має враховувати жанрову специфіку художнього твору, адже, наприклад, мова детективу, фантастики чи історичного роману відрізняється за риторикою, структурою і прагматикою. Переклад має зберігати жанрову належність, при цьому не втрачаючи смислової точності, а також образної й емоційної сили оригіналу [16, с. 33; 56, с. 17-18].

Проблеми перекладу англomовного художнього тексту не зводяться до формальної відповідності – вони охоплюють сферу інтерпретації, міжкультурної комунікації й естетичного співпереживання. Перекладач повинен діяти не лише як мовний посередник, а як інтерпретатор, культурний адаптатор і співтворець художньої дійсності, який здатен зберегти баланс між лояльністю до оригіналу й очікуваннями читача цільової культури.

Отже, переклад англomовного художнього тексту супроводжується цілою низкою викликів, які вимагають від перекладача не лише глибоких знань мови, а й здатності до міжкультурного посередництва, літературної інтерпретації та стилістичної чутливості. Успішність такого перекладу залежить від адекватного добору трансформацій і вміння зберегти функційні властивості оригіналу в

умовах іншої мовної та культурної системи, гнучкості перекладацьких рішень, які розглянемо у наступному підрозділі.

1.4. Перекладацькі стратегії при відтворенні художніх текстів

Перекладацька діяльність є складним процесом прийняття рішень, у якому перекладач постійно балансує між змістовою точністю, формальною відповідністю та прагматичною доцільністю. Для досягнення комунікативної еквівалентності перекладач застосовує стратегії, як загальні плани дій, і прийоми, як конкретні реалізаційні інструменти на рівні мовного матеріалу.

Перекладацька стратегія – це загальний план перекладу тексту, який охоплює підхід до передачі змісту, стилю, жанру та прагматичного потенціалу повідомлення. Вона формується з урахуванням таких факторів, як мета перекладу, очікування цільової аудиторії, жанрово-стильові особливості оригіналу та мовні ресурси мови перекладу.

У сучасному перекладознавстві перекладацька стратегія трактується як сукупність настанов і підходів, що керують процесом перекладу в цілому. За визначенням Джеремі Мандея, стратегія – це загальний вибір, який визначає перекладацький маршрут і співвідноситься з типом тексту, метою перекладу та очікуваннями реципієнта [78, с. 22-24]. В українському науковому дискурсі подібне визначення пропонує О. О. Селіванова, яка вважає перекладацьку стратегію інтегрованим механізмом забезпечення функціонально-комунікативної адекватності перекладу [50, с. 202].

Перекладацькі прийоми – це конкретні дії перекладача на рівні окремих слів, фраз чи речень, які дозволяють реалізувати обрану стратегію. Вони включають трансформації, адаптації, компресії, додавання, перестановки тощо.

Однією з найвідоміших та широко визнаних в українському перекладознавстві є класифікація способів перекладу, запропонована В. І. Карабаном – доктором філологічних наук, автором низки фундаментальних праць з теорії перекладу, найвідомішою з яких є “Теорія і практика перекладу з

української мови на англійську мову” [22]. Його підхід вважається універсальним і придатним до аналізу широкого спектра текстів, включаючи наукові, публіцистичні та художні.

В. І. Карабан виділяє десять основних способів перекладу, які можуть застосовуватися як окремо, так і в комбінації:

1. **Транскодування** – передача іншомовних одиниць (найчастіше власних назв, термінів, реалій) за допомогою графічних або фонетичних засобів мови перекладу. В. І. Карабан виділяє чотири різновиди транскодування [22, с. 105, 332]:

- Транслітерування – передача графічної форми слова літерами мови перекладу.

Наприклад: *Shakespeare* → *Шекспір*.

- Транскрибування – передача звукової форми слова.

Наприклад: *London* [ˈlʌndən] → *Лондон*.

- Адаптивне транскодування – зміна вихідної форми з урахуванням фонетики та граматики української мови.

Наприклад: *club* → *клуб* (історично), але адаптується до “клуб”.

- Змішане транскодування – поєднання транскрибування і транслітерування.

Наприклад: *Facebook* → *Фейсбук*.

2. **Контекстуальна заміна** – заміна іншомовної одиниці контекстуальним відповідником у мові перекладу, який не є прямим синонімом, але відповідає загальному смислу [22, с. 118].

Наприклад: “*He is a fox*” → “*Він хитрий як лис*”.

3. **Смисловий розвиток** – розширення або конкретизація значення вихідної одиниці відповідно до її смислового потенціалу в контексті [22, с. 248-249].

Наприклад: “*He nodded*” → “*Він схвально кивнув головою*”.

4. **Пермутація (перестановка)** – зміна порядку слів або членів речення для досягнення природного звучання у мові перекладу [22, с. 225].

Наприклад: “*A girl sat in the room*” → “*У кімнаті сиділа дівчина*”.

5. **Вилучення (опущення)** – пропуск тих елементів вихідного тексту, які є надлишковими або зайвими для української мови [22, с. 276].

Наприклад: “*Needless to say, he was late*” → “*Він запізнився*”.

6. **Заміна частини мови** – зміна частини мови з метою збереження природного синтаксису або стилістичної відповідності [22, с. 141].

Наприклад: “*with a smile*” → “*усміхнений*”.

7. **Компенсація** – прийом, який використовують перекладачі, коли певні елементи оригінального тексту неможливо передати дослівно. Замість цього, вони відтворюють ці елементи в іншому місці перекладу, використовуючи доступні засоби мови перекладу. Це допомагає зберегти загальний зміст і ефект оригіналу [22, с. 312].

У деяких мовах існують фрази або вирази, які несуть специфічне культурне або прагматичне значення, яке важко передати прямим перекладом. Перекладач може використовувати компенсацію, щоб передати цей сенс через адаптацію або пояснення.

Наприклад: “*It's raining cats and dogs*” → “*Ллє як з відра*”.

8. **Наближений переклад** – максимально точна, але не дослівна передача значення, яка враховує контекст та мовні норми [22, с. 412].

Наприклад: “*It cost him an arm and a leg*” → “*Це йому дорого обійшлося*”.

9. **Дослівний переклад** – передача тексту максимально близько до оригіналу, зі збереженням структури, де це можливо [22, с. 340-341].

Наприклад: “*The sun is shining*” → “*Сонце світить*”.

10. **Додавання слова** – введення в переклад додаткових слів, необхідних для уточнення значення або стилістичної відповідності [22, с. 358].

Наприклад: “*He laughed*” → “*Він голосно розсміявся*”.

В. І. Карабан наголошує, що жоден із перелічених способів не є універсальним або винятково правильним. Успішний переклад передбачає комбінування кількох способів одночасно, з урахуванням контексту, жанрово-стильових особливостей тексту, а також комунікативної мети.

У теорії перекладу виділяють різні класифікації прийомів, що використовуються для досягнення точності та природності перекладу. Одна з таких класифікацій була запропонована французькими лінгвістами Жаном Дарбельне та Жаном-Полем Віньї. У своїй роботі “Comparative Stylistics of French and English: A methodology for translation” вони аналізують різні методи перекладу, прагнучи зберегти еквівалентність між вихідним та цільовим текстами [87, с. 164]. Жан Дарбельне та Жан-Поль Віньї виділяють дві основні групи прийомів перекладу: прийоми прямого перекладу та прийоми непрямого перекладу.

Прийоми прямого перекладу включають [87, с. 31-33]:

- Запозичення – використання слів або виразів з оригінальної мови без змін, часто з адаптацією до фонетичних або графічних норм мови перекладу.
- Калькування – переклад фраз або виразів шляхом дослівного переносу їх структури з однієї мови на іншу.
- Дослівний переклад – переклад кожного слова окремо, збереження структури оригінального тексту.

До прийомів непрямого перекладу відносяться [87, с. 31, 36-40]:

- Еквіваленція – передача змісту фраз, які не мають прямого відповідника в мові перекладу (наприклад, прислів'їв, афоризмів) за допомогою аналогічних виразів.
- Транспозиція – заміна однієї частини мови на іншу (наприклад, перехід від іменника до дієслова) для досягнення природності та відповідності граматичним нормам мови перекладу.
- Адаптація – заміна культурних або реалістичних елементів оригіналу на відповідні елементи культури мови перекладу, щоб зробити текст зрозумілим для цільової аудиторії.
- Модуляція – зміна точки зору або аспекту вираження, що дозволяє передати зміст більш природно або відповідно до контексту мови перекладу.

Отже, і класифікація перекладацьких способів, запропонована

В. І. Карабаном, і система перекладацьких прийомів Жана Дарбельне та Жана-Поля Віньї, ґрунтуються на прагненні зберегти смислову, стилістичну та прагматичну еквівалентність між оригіналом і перекладом. Обидві класифікації демонструють системний підхід до перекладацького процесу, охоплюючи широкий спектр лінгвістичних і культурних трансформацій.

Зважаючи на специфіку художнього тексту як особливо складного об'єкта перекладу, що поєднує інформаційний, емоційний, образний і стилістичний рівні, актуальним є розгляд перекладацьких стратегій, що дозволяють адекватно передати авторський стиль, настрій, ритм, метафорику та культурні реалії. У цьому контексті художній переклад потребує не лише лінгвістичної точності, глибокого знання мови-джерела та мови перекладу, а й високого рівня інтерпретації, креативності та стилістичної відповідності, що зумовлює застосування специфічних стратегій, адаптованих до вимог художньої комунікації.

У вітчизняній та зарубіжній перекладознавчій традиції виділяють низку стратегій, які застосовуються під час перекладу художніх творів [3, 55], а саме:

1. Стратегія доместикації (доместикація) – полягає у максимальній адаптації тексту до норм і очікувань культури мови перекладу. Такий підхід часто використовується для забезпечення легкого сприйняття тексту читачем-реципієнтом. Доместикація передбачає заміну реалій на еквіваленти з культури перекладу, спрощення синтаксису, пояснення складних образів тощо [55, с. 39].

2. Стратегія форенізації (форенізація) – навпаки, зберігає «іноземність» оригіналу, залишаючи в тексті чужі культурні елементи, стилістику, незвичні мовні звороти. Такий підхід дозволяє читачеві ближче познайомитися з культурою мови-оригіналу, але може ускладнити сприйняття тексту [55, с. 39].

3. Комунікативна стратегія – орієнтується на досягнення еквівалентного комунікативного ефекту. Її прихильником є Пітер Ньюмарк, який наголошує, що головне завдання перекладача – донести намір автора, навіть якщо для цього доводиться відхилитися від буквального змісту [79, с. 83].

4. Семантична стратегія – передбачає максимальну точність у

передаванні значень і мовних структур, що властиві оригіналові, навіть ціною меншої “зручності” для читача [55, с. 39-40].

5. Стратегія балансу – комбінує елементи доместикації й форенізації, залежно від конкретного випадку в тексті. Такий підхід вважається одним із найбільш гнучких і застосовується багатьма сучасними перекладачами [79, с. 115].

Вибір стратегії залежить від жанру, стилю твору, цільової аудиторії, мовної пари та індивідуального підходу перекладача. Так, переклад поезії частіше вимагає форенізації та збереження оригінального ритму й образності, тоді як у перекладі популярної прози домінує доместикація [3, с. 54-56].

Дослідники зазначають, що перекладач має одночасно дотримуватись структурно-семантичної точності і враховувати естетичну цінність тексту, застосовуючи відповідні стратегії, які забезпечують збереження стилістичних та емоційних характеристик оригіналу.

Таким чином, перекладацькі стратегії у художньому перекладі – це не лише технічні прийоми, але й творчий вибір, що відображає інтерпретацію тексту та ставлення перекладача до нього. Реалізація обраної стратегії на практиці відбувається через систему перекладацьких трансформацій, які забезпечують адаптацію мовного матеріалу відповідно до норм цільової мови та культурних очікувань реципієнта.

Особливо важливим у цьому процесі є лексичний рівень, адже саме на ньому зосереджується значна частина смислового та емоційного навантаження художнього тексту. У зв'язку з цим доцільним є розгляд лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, які були запропоновані дослідницями Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвою. Вони виокремлюють дванадцять основних прийомів перекладу лексичних одиниць, які можна застосувати у художньому перекладі для відтворення значення, стилістичних особливостей та культурного контексту оригіналу [42, с. 4-5]. Застосування цих прийомів дозволяє не лише зберегти смислову й естетичну цілісність тексту, але й адаптувати його до норм цільової мови, компенсуючи лексичні, граматичні та концептуальні розбіжності

між мовами.

Вибір варіантного відповідника (synonymous substitution)

Ця перекладацька стратегія полягає у виборі одного з кількох синонімічних відповідників у мові перекладу для передання значення полісемантичного (багатозначного) слова в оригіналі. Інакше кажучи, перекладач має справу зі словом, яке в мові-джерелі має кілька значень, і йому потрібно підібрати той варіант, який найточніше відповідає контексту і водночас відповідає нормам мови перекладу [42, с. 5-6].

Наприклад, у реченні “*The story was full of grave implications*” слово “*grave*” є полісемантичним і в англійській мові може означати “могила”, “серйозний”, “похмурий”. У цьому випадку автор мав на увазі саме серйозність, а не буквальне значення слова, тому правильним перекладом буде: “*Історія була сповнена серйозних натяків або тривожних підтекстів*”.

Контекстуальна заміна (contextual substitution)

Контекстуальна заміна (contextual substitution) – це перекладацька стратегія, що полягає у заміні слова або словосполучення мови-оригіналу на лексичну одиницю мови перекладу, яка не є прямим синонімом чи словниковим відповідником, однак повністю відповідає значенню в конкретному контексті. Така заміна зумовлена тим, що в межах окремо взятого мовного фрагмента значення слова настільки тісно пов’язане з іншими елементами висловлювання, що його адекватна передача можлива лише через інше, нерівнозначне лексичне оформлення [42, с. 7-8].

Контекстуальна заміна відрізняється від варіантного відповідника тим, що вона не ґрунтується на синонімії у прямому значенні слова, а передбачає більш гнучкий, змістовий підхід до перекладу. Перекладач свідомо відмовляється від прямого відповідника, навіть якщо такий існує, і натомість використовує інше слово, яке краще розкриває комунікативний намір автора у конкретному контексті.

Прикладом такої заміни може бути переклад англійського речення “*He is quite a character!*” як “*Ну і тун!*” або “*Оце кадр!*” Тут слово “*character*” у

прямому значенні означає “персонаж”, але в цьому контексті воно позначає людину з дивакуватою або яскравою поведінкою. Український відповідник має відображати не лише значення, а й тональність репліки – подив, усмішку, іронію, емоційне враження. У цьому випадку саме контекстуальна заміна дозволяє перекласти фразу не механічно, а образно, відповідно до норм і звичаїв українського мовлення.

Калькування (calque / loan / verbal / literal / word-to-word translation)

Ця перекладацька стратегія полягає у буквальному перекладі іншомовної лексичної одиниці або виразу, з повним або частковим збереженням структури вихідного елемента (“skyscraper” – “хмарочос”, “honey moon” – “медовий місяць”, “self-control” – “самоконтроль”).

У художньому перекладі калькування використовується обережно, оскільки при надмірному або некритичному застосуванні воно може порушити природність тексту, призвести до граматичної або стилістичної неприйнятності, або ж просто зробити висловлювання незрозумілим для носія мови [42, с. 9].

Для прикладу візьмімо англійське словосполучення “time flies”. У буквальному перекладі – “час летить” – ми маємо повну кальку, яка в українській мові також вживається і є стилістично прийнятною. У цьому випадку калька звучить природно, бо аналогічна метафора існує в українській мовній свідомості.

Інший приклад – “to lose face”. Як калька – “втратити обличчя” – це словосполучення стало звичним у багатьох мовах, хоч у деяких контекстах українською доречніше буде сказати “опинитися в незручному становищі”, “втратити гідність”, “зганьбитися”, тобто замінити кальку на функціональний еквівалент. Однак сам факт, що ця калька прижилася, свідчить про можливість її використання, залежно від стилістики й інтенції автора.

Описовий переклад (descriptive translation)

Описовий переклад (descriptive translation) – це прийом, за якого значення іншомовного слова або виразу передається за допомогою розгорнутого пояснення, а не одним лексичним відповідником. Такий спосіб перекладу

зазвичай застосовується тоді, коли в мові перекладу немає еквівалента певного поняття або коли прямий переклад може ввести читача в оману чи бути незрозумілим. Це часто стосується реалій, культурних специфік, назв побутових предметів, організацій, явищ чи термінів, що відсутні у ментальному та мовному просторі цільової аудиторії [42, с. 11].

Цей прийом дозволяє передати не лише зміст іншомовної одиниці, а й її функційне або культурне значення. Наприклад, англійське слово “*pub*” у певному контексті може бути передано як “*невеликий бар з домашньою атмосферою, де подають пиво та гарячі страви*”. Або ж японське слово “*кімоно*” – замість простого відповідника “*кімоно*”, можна уточнити “*традиційне японське вбрання з широкими рукавами та поясом обі*”, якщо є потреба в поясненні для непідготовленого читача.

Описовий переклад часто використовується в художній літературі, коли автор згадує предмети або явища, які мають вагоме національне або культурне забарвлення, що не має прямого відповідника у мові перекладу. Він дозволяє не втратити важливої інформації, але водночас вимагає від перекладача відчуття міри, аби не перевантажити текст зайвими поясненнями й не зруйнувати ритм художнього мовлення.

Транскодування (transcoding)

Транскодування – це спосіб передання іншомовного слова або виразу через перенесення його звучання або написання у мову перекладу. Його застосовують тоді, коли в мові перекладу немає відповідника, або коли збереження оригінального звучання чи графіки важливе для ідентифікації об’єкта – наприклад, у випадку імен, назв, брендів, географічних топонімів, нових реалій тощо. Цей прийом поділяється на кілька різновидів, залежно від того, як саме формується нова мовна одиниця [42, с. 13-14].

- ***Транслітерація (transliteration)*** – полягає у переданні написання слова літерами алфавіту мови перекладу відповідно до встановлених правил. Прикладом може бути “*Bush*” → “*Буш*”, “*server*” → “*сервер*”. Цей прийом дозволяє зберегти візуальну наближеність до оригіналу, особливо важливу при

передаванні власних назв.

- **Траскрибування (*transcribing*)** – передає не графіку, а вимову слова. Наприклад, “*Chopin*” → “Шопен”, “*hi-tech*” → “хай-тек”. Це особливо актуально, коли важливо, щоб перекладене слово звучало звично для носія мови перекладу, навіть якщо це призводить до віддалення від графічного вигляду оригіналу.

- **Мішане транскодування (*mixed transcoding*)** – поєднує елементи і транслітерації, і транскрипції – особливо це характерно для складних термінів або власних назв, які мають міжнародне походження. Наприклад, “*Google*” може бути передано як “Гугл” – тут зберігається і приблизна вимова, і знайома форма.

- **Адаптивне транскодування / натуралізація (*adaptive transcoding/naturalization*)** – передбачає не лише передання звучання, але й пристосування слова до фонетичних або граматичних норм мови перекладу. Це трапляється, коли іншомовне слово змінюється настільки, щоб виглядати як повноцінна одиниця мови-реципієнта. Наприклад, англійське слово “*platform*” перетворюється на “платформа” – форма запозичується, але, водночас, інтегрується у граматичну систему української мови (відмінювання, утворення похідних слів тощо). У розмовній мові або текстах сучасної художньої прози натуралізовані слова часто вживаються без лапок і коментарів, стаючи частиною лексикону.

Антонімічний переклад (*antonymous translation*)

Антонімічний переклад – це перекладацький прийом, який передбачає заміну одиниці мови оригіналу її смисловим антонімом у мові перекладу. Така трансформація дозволяє зберегти смисл висловлювання, навіть якщо у мові перекладу не існує прямого відповідника або ж оригінальна конструкція виглядала б неприродно. Особливо актуальним цей прийом стає в тих випадках, коли в мові перекладу антонімічна структура сприймається звичніше або органічніше, ніж буквальне відтворення.

Ця стратегія реалізується у трьох основних формах: негативація, позитивація та анулювання подвійного заперечення [42, с. 15].

- **Негативація (negativation)** – відбувається тоді, коли позитивний елемент у мові оригіналу перекладається за допомогою негативної форми в мові перекладу. Наприклад, речення “*He agreed with the plan*” може бути перекладено як “*Він не заперечував проти плану*”. Такий підхід може бути зумовлений прагненням передати інтонаційний відтінок, рівень впевненості або дипломатичність мовлення.

- **Позитивація (positivation)** – полягає у заміні негативної конструкції на позитивну. Наприклад, англійське висловлювання “*It’s not impossible*” може бути передано українською мовою як “*Це цілком можливо*” або “*Це реально*”. У цьому разі позитивна конструкція в мові перекладу звучить природніше й не переважує фразу запереченням.

- **Анулювання двох негативних компонентів (annihilation)** – застосовується тоді, коли у вихідному тексті вжито подвійне заперечення, яке не несе посиленого емоційного значення або виглядає неприродно в перекладі. Наприклад, фраза “*He is not unfamiliar with the subject*” у перекладі стане “*Він добре обізнаний з темою*”, оскільки дослівний варіант “*Він не незнайомий з темою*” виглядав би штучно і не відповідав нормам української стилістики.

Компресія / вилучення слів (compression / omission)

Це перекладацька стратегія, яка полягає у свідомому скороченні обсягу висловлювання в мові перекладу без втрати смислової суті. Цей прийом передбачає опущення окремих слів, словосполучень або навіть цілих фрагментів речення, якщо вони не є обов’язковими для розуміння змісту або мають лише стилістичну, повторювальну чи периферійну функцію. Основна мета – досягнення лаконічності, стилістичної відповідності, а також адаптація тексту до норм мови перекладу [42, с. 16].

Компресія часто використовується в художніх текстах, коли певні конструкції, типові для мови оригіналу, в перекладі виглядають громіздко або надмірно деталізовано. Наприклад, фразу “*At the end of the day, what matters is happiness*”, можна скоротити до “*Головне – бути щасливим*”. Вираз “*at the end of the day*” є англійським ідіоматичним зворотом, що в українській мові часто не

перекладається буквально, а передається через інші лаконічні формули.

Компресія також може проявлятися у вилученні повторів, уточнень або прислівників, які є типовими для англійської мови, але зайвими в українському контексті. Наприклад, у реченні “*He sat down on the chair slowly and carefully*” в українському перекладі цілком достатньо сказати “*Він обережно сів на стілець*”, без “*повільно*”, якщо контекст не вимагає цього уточнення.

Декомпресія / ампліфікація / додавання слова (decompression / amplification / addition of words)

Ця перекладацька стратегія передбачає свідоме розширення змісту мовної одиниці оригіналу в перекладі. Це може бути здійснено через додавання окремих слів, розгорнутих пояснень або контекстуальних уточнень, які не були прямо висловлені в оригіналі, але є необхідними для точного розуміння або збереження стилістичної та смислової повноти висловлювання в мові перекладу. Така стратегія часто компенсує відсутність в українській мові лаконічних відповідників або пояснює культурно марковані елементи, що можуть бути незрозумілими цільовому читачеві [42, с. 18].

Цей прийом зазвичай застосовується при перекладі англійських компактних слів або виразів, які в українській потребують більш розгорнутого пояснення. Наприклад, англійське слово “*understatement*” може бути перекладено як “*навмисне применшення значення*” – тут ми бачимо додавання пояснювального компонента, бо в українській мові немає настільки стислого еквівалента.

Ампліфікація також може застосовуватися для відтворення культурних або стилістичних особливостей. Наприклад, англійське слово “*Thanksgiving*” не завжди доречно перекладати одним словом – у художньому тексті, щоб уникнути втрати змісту, перекладач може використати варіант “*традиційне американське свято Подяки*”, якщо цього вимагає контекст і рівень культурної обізнаності адресата.

Ще один приклад – речення “*He was silent for a while*”, яке може бути передано як “*Він на мить замовк, ніби зважував свої думки*”, якщо тиша у цьому

випадку виконує функцію напруження чи психологічної паузи, важливої для розвитку сцени.

Таким чином, ампліфікація – це не просто додавання слів заради обсягу, а змістове і стилістичне розширення, яке допомагає адаптувати текст до культурного контексту, зберегти ритм, інтонацію, приховані емоційні або логічні відтінки. Вона особливо актуальна при перекладі художньої літератури, де точність у передачі підтексту та естетики вислову іноді потребує додаткових слів і пояснень.

Перестановка слів (permutation)

Перестановка слів є одним із лексико-семантичних прийомів перекладу, що передбачає зміну порядку компонентів у межах словосполучення чи фрази, щоб зробити їх граматично й стилістично відповідними нормам цільової мови. У перекладі з англійської на українську така трансформація часто необхідна, оскільки українська мова має іншу логіку побудови словосполучень, де визначальне слово зазвичай стоїть на другому місці, а в англійській – навпаки [42, с. 19-20].

Наприклад, “*income policy*” буде перекладатися як “*політика доходів*” і “*freedom movement*” – “*рух за свободу*”.

Цей прийом незамінний у перекладі публіцистики, ділових текстів і художньої літератури, коли потрібно уникнути дослівного, калькованого звучання й забезпечити природність вислову. Перестановка дозволяє не лише зберегти логіку та ритм оригіналу, а й адаптувати фрази до мовної інтуїції носія української мови, що робить текст більш читабельним та емоційно виразним.

Транспозиція (transposition)

Транспозиція – це лексико-граматичний прийом перекладу, що полягає в заміні однієї частини мови іншою без втрати основного змісту висловлювання. На відміну від перестановки, яка змінює порядок слів, транспозиція передбачає зміну їхньої граматичної категорії – наприклад, іменника на дієслово, прикметника на прислівник, дієприкметника на підрядне речення тощо. Така трансформація особливо корисна при перекладі між мовами з різними

граматичними системами та синтаксичними звичками, коли буквальный переклад створив би штучну чи неприродну конструкцію [42, с. 21].

Наприклад, “*stone hedge*” в українському перекладі буде “кам’яна огорожа”, де іменник “*stone*” набуває функції прикметника. Ще один приклад – “*water supply*” перекладається як “водопостачання”, де іменник “*water*” перетворюється на прикметник “водний” у процесі номіналізації. Також транспозиція може включати вербалізацію. Наприклад, “*copying*” перекладається як “зняття копії”, де дієслівна форма “*copy*” перетворюється на іменникову конструкцію “зняття”.

Конкретизація значення (concretization of meaning)

Конкретизація значення – це процес, коли перекладач надає більш точне та конкретне значення загальному чи абстрактному вислову в оригінальному тексті, щоб відповідати вимогам цільової мови. Цей прийом дозволяє зберегти зміст, але зробити його більш зрозумілим і конкретним для носіїв цільової мови [42, с. 22].

Наприклад, англійський вираз “*a large vehicle*” можна перекласти не просто як “великий транспортний засіб”, а конкретизувати цей термін як “великий вантажний автомобіль” чи “вантажівка”, в залежності від контексту. Інший приклад – “*a great city*” в конкретному контексті може стати “культурно значуще місто” чи “історичне місто”, залежно від того, що саме має на увазі оригінальний текст.

Генералізація значення (generalization of meaning)

Генералізація значення – це стратегія, за якої перекладач замінює більш конкретний термін або вираз на загальніший, що дозволяє зберегти основний зміст, але спрощує або уніфікує його для цільової мови. Цей прийом зазвичай застосовується, коли в оригіналі використовується дуже специфічне або технічне слово, яке в іншій мові може бути менш відоме або вимагати складнішого пояснення [42, с. 24].

Наприклад, англійське слово “*car*” може бути перекладене на українську мову як “транспортний засіб”, що є більш загальним поняттям.

Ще один випадок – “*advanced technology*” може бути перекладено не як “*передова технологія*”, а як “*сучасні технології*”, що зберігає загальний сенс, але робить фразу більш загальною і доступною для ширшого кола людей. Аналогічно, у випадку з виразом “*a specific law*” можна застосувати загальніше формулювання – “*закон*”, якщо контекст дозволяє таку заміну.

Генералізація значення корисна тоді, коли перекладач хоче передати основний зміст без деталізації, що може бути особливо важливо в контекстах, де точність не є критичною, або коли цільова мова має більш загальні терміни для специфічних понять.

Отже, різноманіття перекладацьких стратегій і прийомів, розроблених і українськими, і зарубіжними дослідниками, засвідчує складність і багатогранність процесу художнього перекладу. Успішна реалізація перекладацького задуму залежить не лише від володіння теоретичними знаннями, а й від здатності перекладача інтуїтивно й творчо застосовувати відповідні трансформації, що забезпечують збереження естетичної, стилістичної та культурної цінності оригіналу. Таким чином, вибір стратегії є не технічним, а, насамперед, художнім і комунікативним рішенням, яке має відповідати і авторському стилю, і очікуванням цільової аудиторії.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було з'ясовано, що лексико-семантичні перекладацькі трансформації є необхідним інструментом забезпечення адекватності художнього перекладу, оскільки вони дозволяють подолати міжмовні, культурні та стилістичні розбіжності між оригіналом і перекладом. Доведено, що ці трансформації виникають не спонтанно, а є результатом закономірних мовних процесів, зумовлених контекстом, прагматичними і культурними чинниками.

Аналіз наукових підходів вітчизняних та зарубіжних дослідників показав, що різні класифікації перекладацьких трансформацій ґрунтуються на різних принципах: структурних, функційно-семантичних і прагматичних. Зокрема, класифікація Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої є найбільш придатною для аналізу художніх текстів, оскільки враховує не лише формальні, а й змістові, емоційні та стилістичні аспекти перекладу.

Встановлено, що англomовний художній текст характеризується багат шаровістю, високим ступенем метафоричності, культурною маркованістю, імпліцитністю й варіативністю стилістичних засобів, що зумовлює особливу складність його перекладу. Основними проблемами при відтворенні англomовних художніх творів є передача фразеологізмів, алюзій, гри слів, діалектів та індивідуального авторського стилю.

Проаналізовано сучасні перекладацькі стратегії, які визначають загальний підхід перекладача до тексту та забезпечують функційно-комунікативну еквівалентність перекладу. З'ясовано, що саме вибір адекватної стратегії та відповідних лексико-семантичних трансформацій дозволяє перекладачеві зберегти змістову, емоційну й стилістичну цілісність оригіналу.

Отже, проведене теоретичне дослідження створює наукове підґрунтя для подальшого аналізу лексико-семантичних перекладацьких трансформацій у романі Кадзуо Ішігуро "Не відпускай мене" та визначення особливостей їхнього застосування в українському перекладі Софії Андрухович.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І ВІДТВОРЕННЯ ІДЮСТИЛЮ КАДЗУО ІШІГУРО У ПЕРЕКЛАДІ

2.1. Теоретико-методологічна база аналізу лексико-семантичних трансформацій у художньому перекладі

У процесі художнього перекладу перекладач постає перед необхідністю не лише передати лексичне значення слів, а й забезпечити збереження стилістичних, прагматичних та культурних характеристик оригінального тексту. Така багаторівнева природа перекладу вимагає методологічного підходу, який дозволяє охопити не лише лінгвістичний рівень, але й комунікативно-прагматичні, когнітивні та культурологічні чинники, які впливають на перекладацькі рішення. З огляду на це, методологічну основу цього дослідження становлять функційний, когнітивний, прагматичний та лінгвокультурологічний підходи, кожен з яких дозволяє виявити специфіку лексико-семантичних перетворень у художньому тексті й оцінити їх у контексті збереження смислової та стилістичної цілісності оригіналу [23, с. 8-10].

Одним із найбільш поширених та ефективних напрямів у дослідженні перекладацьких трансформацій є *функційний підхід*, який утвердився внаслідок переосмислення традиційного уявлення про переклад як буквального відтворення мовної форми. В основі цього підходу лежить ідея про функційну адекватність перекладу, тобто його здатність виконувати ту саму комунікативну функцію в культурі цільової мови, що й оригінал у культурі мови-джерела [21, с. 107].

Функційний підхід бере свій початок у німецькій школі перекладознавства, яка вийшла за межі лінгвістичної еквівалентності й започаткувала функційно-комунікативну парадигму. Його основоположники – Катаріна Райс, Ганс Вермеер і Крістіане Норд – відстоювали думку, що переклад повинен адаптуватися до функції тексту в цільовій культурі, навіть якщо це вимагає

відхилення від форми оригіналу [83; 86]. Наприклад, Катаріна Райс запропонувала класифікацію текстів за їхньою домінантною функцією – інформативною, експресивною, апелятивною або фатичною – і доводила, що стратегія перекладу має відповідати саме цій функції [83, с. 85]. У художньому перекладі провідною є, як правило, експресивна функція, тому головним завданням перекладача стає збереження стилістичної виразності, естетичного ефекту та художньої сили тексту.

У подальшому розвитку функційного підходу Крістіане Норд уточнила, що окрім основної функції тексту, перекладач повинен враховувати також інтенцію автора, роль реципієнта, жанрові очікування, тип комунікативної ситуації та соціокультурний контекст. Такий підхід безпосередньо впливає на вибір перекладацьких трансформацій. Наприклад, для збереження художнього образу чи ритму перекладач може вдаватися до компенсації, заміни метафори, перебудови фрази або навіть зміни порядку слів, якщо це дозволяє краще передати емоційне забарвлення чи інтенцію мовлення персонажа [81, с. 56-57].

Суттєво, що функційний підхід виправдовує застосування лексико-семантичних трансформацій у випадках, коли збереження мовної форми заважає реалізації функції. У художньому перекладі, де важлива не тільки денотативна точність, але й естетична та комунікативна повноцінність, перекладач часто має адаптувати лексичні одиниці до норм і моделей цільової мови. Це може бути реалізовано, зокрема, шляхом конкретизації (коли загальне поняття в оригіналі передається через конкретніші засоби в перекладі), модуляції (зміни логічної перспективи або категорії), антонімічного перекладу (заміна позитивного значення на негативне або навпаки) тощо. Усі ці трансформації відповідають логіці функційного підходу, який ставить у центр уваги не форму, а функцію текстової одиниці в комунікації.

У межах художньої прози Кадзуо Ішігуро функційний підхід виявляється особливо цінним, оскільки стиль письменника характеризується інтонаційною стриманістю, внутрішнім напруженням, підтекстом та емоційною приглушеністю. Перекладач, працюючи з таким текстом, змушений враховувати

не лише мовне значення лексем, а й прагматичний підтекст, темп, паузи, замовчування, які створюють загальний настрій. Функційний підхід дозволяє виправдати перекладацькі рішення, спрямовані на збереження таких особливостей, навіть якщо для цього доводиться жертвувати буквальною точністю.

Ще один важливий напрям сучасного перекладознавства – *когнітивний підхід*, що зосереджується на процесах мислення, концептуалізації та інтерпретації, які відбуваються в ході перекладу [53, с. 143].

Когнітивний підхід у перекладознавстві ґрунтується на уявленні про мову як про яв ментальної діяльності людини. Згідно з цим підходом, перекладацький процес є не лише операцією зі знаками, а й результатом концептуальної інтерпретації реальності, здійснюваної перекладачем. Мовні одиниці розглядаються як інструменти вербалізації знань, досвіду, емоцій і культурних уявлень, що кодуються у вигляді концептів. Отже, перекладач має справу не з формальними відповідниками, а з когнітивними структурами, які потрібно коректно і повно реконструювати у цільовій мові [61, с. 129].

Значний внесок у розвиток когнітивного підходу зробили Джордж Лакофф і Марк Джонсон, які у праці “Metaphors We Live By” обґрунтували ідею про те, що значна частина нашого мислення і мови базується на когнітивних метафорах, тобто концептуальних зіставленнях, які впорядковують досвід. Такі метафори є не лише стилістичними засобами, а й структурними одиницями ментального простору. Саме тому в художньому перекладі необхідно зберігати не лише змістовий план, а й концептуальну метафорику, яка формує авторський стиль. Ігнорування таких структур може призвести до спотворення смислу або втрати естетичного ефекту [75, с. 98-110].

Іншим важливим поняттям когнітивного підходу є фрейм – структурована схема знань про типову ситуацію, яка активується у свідомості при сприйнятті певних лексем або мовних конструкцій. Наприклад, при перекладі культурно специфічного поняття або метафори, яка базується на знанні певного соціального контексту, перекладач має виявити і відтворити відповідний фрейм

у культурі цільової мови. Якщо прямого еквівалента не існує, необхідно застосувати лексико-семантичні трансформації: конкретизацію, генералізацію або компенсацію – для збереження когнітивної цілісності висловлювання [24, с. 324-326].

Особливо актуальним когнітивний підхід є у випадках, коли мовні одиниці в оригіналі несуть експліцитний або імпліцитний концептуальний зміст, який не збігається з мовною картиною світу цільової мови. У романах Кадзуо Ішігуро, наприклад, часто трапляються семантично “економні” висловлювання, які лише натякають на глибокі підтексти, пов’язані з темами ідентичності, втрати, часу. Завдання перекладача – деконструювати ці висловлювання на концептуальному рівні й знайти такі засоби вираження, які забезпечать аналогічний когнітивний ефект у читача перекладу. Це нерідко передбачає модуляцію значення, зміну стилістичної сили слова, використання синонімів або обігрування асоціативного поля [10, с. 91].

Когнітивний підхід також дозволяє описати механізми прийняття перекладацького рішення: перекладач спирається на свій ментальний тезаурус, активізує уявлення про культуру-джерело і культуру-ціль, оцінює прагматичний ефект, співвідносить структури обох мов, а далі – вживає ту чи іншу трансформацію, що найкраще відповідає комунікативній ситуації. Такий підхід сприяє розумінню перекладу як процесу концептуального перетворення смислу, а не як простого переносу значення [32, с. 229; 39, с. 46].

Ще одним надзвичайно важливим напрямом у сучасній перекладознавчій парадигмі є *прагматичний підхід*, який орієнтує перекладача на аналіз комунікативної ситуації, інтенцій мовця, соціальних ролей учасників спілкування та передбачуваних реакцій реципієнта. У межах цього підходу ключовим є не лише те, що сказано, а й як і з якою метою це сказано. Інакше кажучи, прагматичний підхід розглядає мову як інструмент взаємодії, а переклад – як засіб відтворення мовленнєвих актів з урахуванням культурних і контекстуальних обставин [8, с. 175].

Піонерами прагматичного підходу вважають Юджина Ніду та Чарльза

Табера, які у своїй концепції “динамічного еквівалента” (dynamic equivalence) наголошували, що переклад має забезпечити таке ж саме враження і вплив на реципієнта, як і оригінал. На відміну від формального еквівалента, який передбачає збереження мовної структури, динамічний еквівалент орієнтований на функцію повідомлення у свідомості читача. Такий підхід дозволяє перекладачеві змінювати мовні засоби оригіналу, використовуючи трансформації, аби зберегти комунікативний ефект [80, с. 35-38; 74, с. 61-62].

У художньому перекладі прагматичний підхід є вкрай важливим через присутність імпліцитних значень, підтекстів, іронії, натяків, культурних алюзій. Базуючись на принципах прагматики, перекладач має ідентифікувати мовленнєвий акт – наприклад, комплімент, погрозу, сарказм, приховану образу – та передати не тільки вербальний рівень, а й комунікативний намір автора. Наприклад, при перекладі реплік персонажів, де важливо передати тональність (саркастичну, іронічну, напружену або холодну), перекладач застосовує відповідні лексико-семантичні трансформації: підсилення, заміну стилістичного маркера, перебудову синтаксису, іноді – навіть інтерпретативне уточнення [67, с. 191-210].

Як слушно зазначає Пітер Ньюмарк, переклад – це не лише мовне завдання, а прагматичний акт, що залежить від співвідношення адресанта, тексту та адресата. Тому перекладач мусить зважати на контекст, у якому функціонує висловлювання: соціальний статус персонажів, їхню психологічну взаємодію, ситуацію комунікації [79, с. 121-124].

Загалом, прагматичний підхід легітимізує використання лексико-семантичних трансформацій як інструменту збереження комунікативної релевантності. Перекладач, орієнтуючись на прагматичні параметри тексту, визначає, наскільки потрібне відхилення від буквального значення, і у який спосіб це дозволить точніше відтворити смисл у межах нової комунікативної ситуації. Цей підхід особливо виправданий у випадках стилістичної насиченості художнього тексту, де важлива не стільки структура речення, скільки емоційно-психологічна дія на читача.

Ще одним важливим вектором сучасного перекладознавства, що має безпосереднє відношення до аналізу лексико-семантичних трансформацій, є *лінгвокультурологічний підхід*. Згідно з цим підходом, слова й вирази несуть у собі не лише денотативне значення, а й культурні конотації, специфічні уявлення та цінності, закладені в ментальність носіїв мови. Тому перекладач має справу не лише з лінгвістичними одиницями, а й із культурно зумовленими смислами, що вимагають особливих трансформацій при перенесенні в інший мовний та культурний простір [30, с. 82-83].

У фокусі лінгвокультурологічного підходу – реалії, фразеологізми, алюзії, концепти та культурно маркована лексика, що не мають прямих відповідників у мові перекладу. Перекладачеві доводиться вдаватися до лексико-семантичних трансформацій (зокрема описового перекладу, генералізації, експлікації або адаптації), аби зберегти як смислове навантаження, так і культурний підтекст оригіналу. Як підкреслює Анна Вежбицька, багато лексем мають глибоко вкорінені культурні смисли, тому адекватний переклад передбачає інтерпретацію культурного значення, а не буквальну передачу [14, с. 289; 68, с. 165-168].

У романі “Не відпускай мене” Кадзуо Ішігуро трапляються приклади лексем і виразів, що мають приховану культурну маркованість: вони вказують на британські освітні традиції, поведінкові моделі, соціальні інститути. Для україномовного читача ці одиниці можуть бути незрозумілими без додаткового тлумачення. Саме тут лінгвокультурологічний підхід виправдовує використання трансформацій, що забезпечують не лише мовну зрозумілість, а й культурну релевантність.

Окремої уваги заслуговує питання мовної ідентичності персонажів. У випадку Кадзуо Ішігуро особливий мовний світ “Гейлшема” – закритого простору, в якому формуються діти-клони – формує власну мікрокультуру, лексика якої не завжди має прямі відповідники в українській мові. Перекладачеві необхідно зберегти стилістичну специфіку мовлення героїв, уникаючи надмірної нейтралізації чи спрощення. Це досягається за допомогою ретельно підібраних

лексико-семантичних засобів і стилістичних замінів, що не порушують загальної художньої картини твору.

Таким чином, лінгвокультурологічний підхід обґрунтовує необхідність трансформацій як засобу передачі культурного контексту та збереження художнього ефекту. Він дозволяє розглядати переклад не лише як мовне відтворення, а як інтерпретацію культурного повідомлення, що враховує специфіку обох мовних картин світу.

Узагальнюючи вищезазначені підходи, варто окреслити ключові методологічні принципи, які становлять теоретичну основу дослідження лексико-семантичних трансформацій у перекладі художніх творів і, зокрема, роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”.

Першим з них є *принцип еквівалентності*, який протягом тривалого часу був центральним у перекладознавстві. Проте сучасна наука про переклад переосмислює цю категорію, розглядаючи її не як фіксовану відповідність між одиницями мов оригіналу і перекладу, а як гнучкий інструмент досягнення комунікативної адекватності. Згідно з підходом Мони Бейкер, еквівалентність може реалізовуватися на різних рівнях: лексичному, граматичному, текстовому та прагматичному. Таким чином, застосування лексико-семантичних трансформацій у перекладі не порушує еквівалентність, а навпаки – допомагає її забезпечити в новому культурному та мовному контексті [64, с. 172-175].

Другим важливим принципом є *функційність*, згідно з яким переклад повинен реалізовувати ту ж функцію, що й оригінал, навіть якщо для цього потрібно змінити форму, структуру чи лексичний склад повідомлення. Як стверджують представники Скандинавської школи перекладознавства (Катаріна Райс, Ганс Вермеер, Крістіане Норд), перекладач повинен орієнтуватися не лише на текст-джерело, а й на умови функціонування тексту-реципієнта, тобто враховувати адресата, мету тексту, жанр, культурні очікування тощо. Такий підхід дає змогу легітимно застосовувати трансформації для адаптації тексту до умов мови перекладу, без втрати головного – його функційного навантаження [83, с. 228-231].

Третім принципом є *збереження прагматичного ефекту*, який є особливо важливим у перекладі художньої літератури. Під цим мається на увазі, що переклад має викликати в читача аналогічну емоційну, естетичну або когнітивну реакцію, яку мав викликати оригінал. Це передбачає збереження не лише значення, а й підтексту, інтенції, інтонації, емоційного забарвлення, що є невід'ємною частиною художнього твору. Досягнення прагматичного ефекту можливе лише за умови активного використання лексико-семантичних трансформацій, які дозволяють перекладачеві маневрувати між формою та змістом задля збереження комунікативної релевантності [13, с. 18-20].

Отож, принципи еквівалентності, функційності та прагматичної релевантності взаємодіють як методологічне підґрунтя дослідження перекладу, орієнтованого не на буквальне відтворення тексту, а на смислову, естетичну й культурну відповідність. Саме в такому аналітичному полі застосування лексико-семантичних трансформацій набуває не лише практичного, а й теоретично обґрунтованого характеру.

З огляду на вище окреслену методологічну базу, важливим кроком у дослідженні стає вибір аналітичного інструментарію, який дозволить здійснити системний аналіз лексико-семантичних трансформацій, використаних у перекладі роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”. У межах цього дослідження обґрунтованим є застосування класифікації, запропонованої Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвою, оскільки вона поєднує лінгвістичну точність з функціонально-прагматичним підходом до перекладу [42, с. 4].

Класифікація Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої відзначається високим ступенем деталізації, логічною структурою і водночас практичною зручністю. Вона охоплює такі основні трансформації, як контекстуальна заміна, конкретизація, генералізація, модуляція, компресія, декомпресія, а також культурна адаптація та відтворення емоційного забарвлення. Усі ці трансформації описані не лише з точки зору лексичного рівня, а й з урахуванням семантичних зрушень, стилістичного тону, прагматичних функцій і культурної релевантності, що робить їх надзвичайно доречними для аналізу перекладу

художнього твору [42, с. 4].

На відміну від більш загальних або формальних класифікацій (наприклад, класичної системи Жана Дарбельне та Жана-Поля Віньї, яка орієнтована переважно на структуру і менш приділяє уваги стилістичному та функціональному рівням), модель Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої дозволяє виявляти найменші зрушення у значенні, конотації та інтерпретації мовної одиниці, що є особливо актуальним у перекладі текстів із виразною ідіостилістикою. Така гнучкість і глибина робить цю класифікацію оптимальною для аналізу трансформацій, спрямованих на відтворення авторського стилю, настроєвих і концептуальних домінант твору, до яких належать теми ізоляції, втрати ідентичності, приглушених емоцій – характерні для прози Кадзуо Ішігуро.

Крім того, саме ця класифікація дозволяє встановити типову трансформаційну модель, яка найчастіше реалізується в українському перекладі роману. Це важливо для виявлення не лише лінгвістичних закономірностей, а й перекладацької стратегії, що її обрав перекладач. Отже, така класифікація виконує не лише описову, а й аналітичну функцію, дозволяючи зіставити мовну й стилістичну динаміку оригіналу і перекладу.

Отож, опора на класифікацію лексико-семантичних трансформацій Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої забезпечує наукову обґрунтованість, оперативність аналізу, а також функційну відповідність дослідницьким завданням, сформульованим у нашому дослідженні.

Таким чином, окреслена сукупність методологічних підходів дозволяє не лише пояснити доцільність використання лексико-семантичних трансформацій у художньому перекладі, а й створює підґрунтя для глибшого розуміння специфіки мовних рішень перекладача. Однак, повноцінний аналіз перекладацьких стратегій у межах художнього тексту потребує врахування ще одного важливого аспекту – ідіостилю автора, відтворення якого є ключовим чинником забезпечення адекватності та стилістичної цілісності перекладу.

2.2. Методологічні підходи до дослідження відтворення ідіостилю Кадзуо Ішігуро в українському перекладі

У межах сучасного перекладознавства ідіостиль автора розглядається як складне багаторівневе явище, що відображає мовну індивідуальність письменника та формується під впливом низки лінгвістичних, прагматичних і культурних чинників. Ідіостиль охоплює сукупність сталих мовних засобів, які характерні для творчої манери конкретного автора і реалізуються в кожному його художньому тексті. З погляду лінгвостилістики, ідіостиль визначається як система індивідуально забарвлених елементів на різних мовних рівнях, що у своїй сукупності створюють ефект упізнаваної мовної персоналізації автора [2, с. 4-6; 85, с. 18].

Аналіз ідіостилю вимагає розгляду таких основних рівнів: лексичного, синтаксичного, прагматичного та образно-сислового [51, с. 83]. Лексичний рівень охоплює добір лексичних одиниць, частотність вживання окремих лексем, переважання нейтральної чи експресивної лексики. Синтаксичний рівень передбачає дослідження структури речень, використання парцеляції, інверсії, повторів або еліпсису. Прагматичний рівень пов'язаний із комунікативною інтенцією автора, способом передачі його оцінки або ставлення до зображуваного. Образно-сисловий рівень передбачає дослідження метафорики, символіки, алюзій, культурно зумовлених кодів та підтекстів, які формують індивідуальну художню картину світу автора [33, с. 62; 34, с. 160].

У перекладацькій практиці відтворення ідіостилю є важливою складовою адекватності перекладу, оскільки саме через специфіку мовної манери автор передає унікальне бачення реальності, інтерпретує соціальні, психологічні та філософські проблеми. У цьому контексті ідіостиль не є лише сукупністю лексико-граматичних одиниць, а постає як художньо-сислова система, відтворення якої у перекладі потребує застосування цілого комплексу стратегій і трансформацій, зокрема на лексико-семантичному рівні [9, с. 68; 57, с. 119].

Для письменника, творчість якого пов'язана із глибокими психологічними

спостереженнями, експериментами з оповіддю та делікатною емоційною інтонацією, особливої уваги вимагає не лише смислова, а й стилістична точність у перекладі. Такою є творчість Кадзуо Ішігуро – британського письменника японського походження, Нобелівського лауреата, який здобув широке визнання завдяки унікальному стилю письма, що балансує між стриманістю та емоційною глибиною.

За спостереженнями літературознавців, ідіостиль Кадзуо Ішігуро вирізняється кількома домінантами. Насамперед, варто згадати про стриманий, лаконічний виклад, у якому часто переважають короткі прості речення, з мінімальним використанням яскраво експресивних мовних засобів. Така лінгвістична економія створює ефект емоційної приглушеності, дозволяючи читачу самому інтерпретувати ситуації й почуття персонажів. Другим характерним елементом є імпліцитність, тобто прагнення автора не називати речі прямо, а навпаки – залишати значну частину смислового навантаження в підтексті. Так, наприклад, трагічні події або глибокі переживання персонажів описуються нейтральними лексичними засобами, без вираженої оцінки, що вимагає від читача активної співучасті в розумінні тексту [82, с. 990].

Крім того, в ідіостилі Кадзуо Ішігуро важливу роль відіграє структура оповіді – часто непряма, із використанням ретроспекцій, приглушеної нарації від першої особи та специфічного ритму мовлення. Така побудова тексту зумовлює певну психологічну дистанцію між героєм і подіями, що дозволяє створити ефект поступового розкриття внутрішнього світу персонажів. Ці стилістичні риси є домінантними у більшості романів автора, зокрема, у романі “Не відпускай мене”, де наратив вибудовується як рефлексивне осмислення минулого, емоційно насиченого, проте лінгвістично стриманого [66, с. 57-62].

Усе зазначене обумовлює складність завдання перекладача, який має не лише передати змістову структуру твору, а й відтворити його стилістичну своєрідність. Лексико-семантичні трансформації в такому випадку виконують не лише функцію формального узгодження мовних систем, але й набувають стилістичного значення, слугуючи засобом збереження авторської інтонації,

емоційної атмосфери та композиційної логіки. Саме тому аналіз перекладу роману Кадзуо Ішігуро має базуватися не тільки на виявленні типів трансформацій, а й на дослідженні того, як ці трансформації впливають на відтворення ідіостилю письменника.

Для комплексного аналізу відтворення ідіостилю Кадзуо Ішігуро в українському перекладі доцільно спиратися на міждисциплінарні підходи, що поєднують надбання функційної стилістики, лінгвокультурології та інтерпретаційної парадигми в сучасному перекладознавстві. Кожен із цих підходів дозволяє розглянути ідіостиль не лише як мовну структуру, а як культурно й інтенціонально зумовлений феномен, тісно пов'язаний із авторською художньою концепцією.

Функційно-стилістичний підхід, що спирається на ідеї Е. Д. Ахметової, О. О. Селіванової, передбачає вивчення тексту як функційної єдності, в якій стилістичні засоби не лише прикрашають мовлення, а виконують певну комунікативну функцію [3, с. 44-45; 50, с. 203]. У межах цього підходу перекладачеві важливо зберегти не лише зміст, а й прагматичну функцію стилістичних одиниць – передати їхню роль у розкритті характеру персонажів, емоційного фону чи авторської оцінки. У випадку Кадзуо Ішігуро це означає пошук засобів, які б передавали приглушеність, напруження, затримку оцінки, властиві його манері письма.

Лінгвокультурологічний підхід зосереджується на взаємозв'язку мови й культури, що є особливо актуальним у перекладі художньої прози, яка містить велику кількість культурно маркованих елементів. Згідно з поглядами І. В. Корунця та Т. Р. Кияка, відтворення ідіостилю потребує врахування специфіки образного мислення та національно зумовлених концептуальних структур, що формують авторський стиль [26, с. 84-85; 29, с. 15-16]. У творах Кадзуо Ішігуро це особливо помітно в алюзіях, мовчазних натяках, деталях, які репрезентують культурні настанови та моральні дилеми. Переклад таких елементів потребує глибокої інтерпретації та, у деяких випадках, компенсаційних лексико-семантичних трансформацій.

Інтерпретаційний підхід, на думку Н. Б. Іваницької, підкреслює важливість суб'єктивної інтерпретації тексту перекладачем як співавтором смислової реконструкції оригіналу. У межах цього підходу перекладач виступає не лише як транслятор, але і як інтерпретатор, здатний вловити й відтворити стилістичні доміанти твору [18, с. 139-141; 35, с. 90]. У випадку Кадзуо Ішігуро, з його напівтонами, етичними ваганнями, ледь помітними психологічними зрушеннями, перекладачеві доводиться працювати з надзвичайно делікатними стилістичними інструментами – ритмом, інтонацією, синтаксичними паузами – аби зберегти цілісність авторського голосу.

У межах дослідження ідіостилю роману “Не відпускай мене” особливу увагу приділено таким стилістичним одиницям, як метафора, повтор, алюзія, мовна гра, прагматично маркована лексика. Саме ці явища найчастіше потребують складних перекладацьких рішень і реалізуються за допомогою лексико-семантичних трансформацій, що водночас і забезпечують комунікативну точність, і відображають інтенцію автора [27, с. 172-174]. Наприклад, повтори – одна з характерних рис стилю Кадзуо Ішігуро, яку перекладачеві важливо зберегти не лише як формальну ознаку, а як психологічний інструмент, що відображає нав'язливі роздуми персонажа. Метафорика Кадзуо Ішігуро часто оперує повсякденними образами, проте в контексті вона набуває значної глибини – що зумовлює потребу в творчому й точному перекладацькому рішенні.

Поєднання кількох методологічних підходів дозволяє розглядати ідіостиль Кадзуо Ішігуро як об'єкт перекладацького аналізу, де стилістичні особливості відіграють ключову роль у збереженні авторської інтенції. У цьому контексті лексико-семантичні трансформації слугують не лише технічним засобом передачі змісту, а й інструментом стилістичного відтворення, що дозволяє адаптувати авторський стиль до норм і очікувань цільової аудиторії, не втрачаючи при цьому його естетичної унікальності [71, с. 8-10].

Отже, розгляд основних методологічних підходів до аналізу ідіостилю Кадзуо Ішігуро дає змогу окреслити ключові вектори інтерпретації авторської

стилістики у перекладі. Наступним етапом дослідження стає визначення конкретних методів аналізу мовного матеріалу та формування алгоритму дій, які дозволять практично дослідити особливості лексико-семантичних трансформацій і способів відтворення стилістичних маркерів оригіналу в українському перекладі.

2.3. Методи та алгоритм аналізу лексико-семантичних трансформацій і стилістичних засобів у романі Кадзуо Ішігуро

Важливою складовою методологічного забезпечення цього дослідження є визначення мовного матеріалу, а також окреслення аналітичної стратегії, що дозволяє системно досліджувати лексико-семантичні трансформації у перекладі художнього тексту. Для досягнення поставленої мети необхідним є обґрунтування принципів добору матеріалу, опис застосованих методів аналізу, а також формування чіткого алгоритму дослідницької процедури. Такий підхід забезпечує не лише об'єктивність аналізу, а й дозволяє виявити глибинні закономірності функціонування трансформацій у межах відтворення ідіостилю автора [11, с. 135].

У цьому дослідженні мовним матеріалом виступає роман-антиутопія “Не відпускай мене” британського письменника Кадзуо Ішігуро [73], а також його український переклад, здійснений Софією Андрухович і опублікований у “Видавництві Старого Лева” у 2024 році [20]. Вибір саме цього твору зумовлений кількома факторами, що є релевантними і з погляду перекладознавчого аналізу, і в межах лінгвостилістичних досліджень.

Насамперед, роман “Не відпускай мене” є яскравим прикладом інтертекстуальної художньої прози, що поєднує у собі елементи наративу від першої особи, філософську рефлексію, приховану соціальну критику та унікальний емоційно-приглушений стиль. Усе це формує складну художньо-мовну структуру, яка створює серйозні виклики для перекладача й водночас відкриває широкі можливості для аналізу лексико-семантичних трансформацій,

спрямованих на відтворення ідіостилю автора [31, с. 72].

Художній стиль автора відзначається внутрішньо непрямим викладом, численними ретроспекціями, тематичними повтореннями, використанням культурно маркованих реалій, високим ступенем імпліцитності, глибоким психологізмом, мінімалізмом виражальних засобів та відмовою від прямого емоційного висловлення [38, с. 106]. Це формує своєрідну манеру мовної економії, у якій значення часто передаються натяками, інтонацією або контекстуальною невизначеністю. Переклад таких стилістично навантажених фрагментів вимагає не буквального відповідника, а ретельного семантико-функційного переосмислення, яке нерозривно пов'язане з лексико-семантичними трансформаціями. Завдяки цьому роман надає ґрунт для репрезентативного аналізу перекладацьких стратегій, які реалізуються саме у трансформаціях [5, с. 108].

Крім того, Кадзуо Ішігуро активно послуговується культурними алюзіями, метафориною з емоційно-приглушеним забарвленням, лаконічними синтаксичними конструкціями, що додають тексту додаткових смислових рівнів. Перекладачеві необхідно адаптувати ці стилістичні компоненти до іншого мовного та культурного середовища, не порушуючи загального тону оповіді. Саме в такому контексті лексико-семантичні трансформації стають інструментом збереження авторської інтенції та стилістичної цілісності тексту [36, с. 45-48].

Український переклад, здійснений Софією Андрухович – перекладачкою з усталеною репутацією та багаторічним досвідом роботи з сучасною літературою, – виявляє високу ступінь інтерпретаційної чутливості, що відзначається уважністю до смислових нюансів, чутливістю до ритму та образності оригіналу. Її переклад є не лише лінгвістично точним, а й стилістично виваженим, що робить його цінним матеріалом для аналізу способів відтворення ідіостилю засобами української мови.

Таким чином, роман “Не відпускай мене” та його переклад українською мовою становлять повноцінне джерело для лінгвістичного аналізу, що дозволяє

простежити, як через систему лексико-семантичних трансформацій реалізується передача індивідуального стилю автора у процесі міжкультурної комунікації.

Аналіз лексико-семантичних трансформацій у межах цього дослідження здійснюється на основі зіставлення оригінального тексту роману та його українського перекладу. Мовний матеріал охоплює широке коло прикладів, що репрезентують ключові ознаки ідіостилу Кадзуо Ішігуро та відображають його авторську інтенцію [58, с. 43]. Зокрема, у фокусі дослідження опиняються фрагменти з діалогів, внутрішніх монологів, розповідних частин, а також описи подій, просторів і взаємин персонажів – усі ті компоненти, які в сукупності формують наративну структуру тексту та дозволяють виявити найбільш типові трансформаційні моделі в перекладі [41, с. 32-36].

Загальний обсяг матеріалу включає понад сотню прикладів лексичних і семантичних трансформацій, дібраних шляхом цілеспрямованого аналізу окремих розділів тексту, у яких найяскравіше проявляються стилістичні маркери оригіналу. При цьому аналіз не має виключно кількісний характер: ключовим є не лише виявлення трансформованих одиниць, а і глибоке осмислення їхньої функції у контексті тексту, що відповідає завданням інтерпретаційної лінгвостилістики.

Відбір мовного матеріалу здійснювався з урахуванням кількох критеріїв. По-перше, у поле дослідження включалися ті фрагменти, у яких чітко простежуються стилістичні домінанти авторської манери письма, зокрема: емоційна стриманість, латентна метафорика, багатозначність синтаксичних конструкцій та імпліцитна передача змісту. По-друге, добір охоплював лексичні одиниці, що зазнали явних трансформацій в українському перекладі – і часткових, і повних. По-третє, до аналізу включалися приклади, що репрезентують ключові концепти роману, такі як “пам’ять”, “втрата”, “призначення”, “людяність”, “доля” – адже саме через них втілюється філософський вимір твору, що вимагає особливої чутливості при перекладі.

Такий принциповий підхід до формування мовної вибірки забезпечує репрезентативність матеріалу, дозволяє виявити закономірності у

трансформаційних рішеннях та, водночас, – зберегти зв'язок із глобальною стилістичною структурою тексту. Саме у таких прикладах найбільш рельєфно проявляється взаємодія між стилістичним рівнем мови оригіналу та перекладом, що й становить центральний об'єкт аналізу.

У процесі дослідження лексико-семантичних трансформацій та способів відтворення ідіостилю Кадзуо Ішігуро було застосовано комплекс методів, які взаємодоповнюють один одного та забезпечують багаторівневий аналіз мовного матеріалу. Основним методологічним інструментом виступає *зіставний аналіз* оригінального тексту та його українського перекладу, що дозволяє виявити тип трансформації, а також простежити її вплив на збереження або зміну семантичної та стилістичної структури тексту.

Зіставний аналіз дає змогу порівняти одиниці на рівні лексики, фразеології, синтаксису й семантики, а також оцінити зміни у прагматичному навантаженні мовних засобів у перекладі. Такий підхід дає підстави виявляти системні закономірності в трансформаціях, зокрема, ті, що зумовлені міжмовними відмінностями, культурною адаптацією або потребою стилістичної компенсації [25, с. 100-101].

Допоміжну функцію у дослідженні виконує *описовий метод*, який дозволяє детально характеризувати виявлені мовні одиниці та трансформаційні процеси. У межах цього методу здійснюється лінгвістичний опис одиниць, які зазнали змін у перекладі, із залученням понять функційної стилістики, семантики, лексикології та когнітивної лінгвістики. Він також є необхідним етапом при систематизації мовного матеріалу та підготовці до якісного аналізу трансформацій.

Особливу увагу приділено *стилістичному коментарю*, який дає змогу враховувати функційне навантаження мовних одиниць у контексті ідіостилю. Цей підхід дозволяє проаналізувати, наскільки трансформація зберігає або модифікує стилістичний ефект оригіналу. Як зазначає В. І. Карабан, адекватність перекладу художнього тексту багато в чому залежить від здатності перекладача відчитувати стилістичну функцію мовних одиниць і, відповідно, відтворювати її

у мові перекладу [22, с. 67].

Крім того, застосовується *контекстуально-семантичний аналіз*, завдяки якому можна встановити смислові зміщення, уточнення, генералізації або конкретизації, що виникають у процесі трансформацій. Контекстуальний аналіз дозволяє зосередитися не лише на формальному рівні змін, а й на смислових нюансах, що можуть істотно впливати на загальне сприйняття персонажів, подій чи атмосфери твору.

У випадках, коли трансформації пов'язані з перенесенням культурно маркованих одиниць, алюзій, метафор або мовної гри, доцільним є також використання елементів *когнітивно-дискурсивного підходу*. Він дозволяє простежити, як перекладач здійснює когнітивну адаптацію концептуальної картини світу оригіналу для цільової аудиторії, зберігаючи при цьому основні наративні й стилістичні параметри тексту. Такий підхід базується на уявленні про текст, як когнітивно значущу структуру, яка вимагає не лише мовного, а й смислового перекодування в межах іншої культури.

У рамках дослідження було сформульовано поетапний алгоритм аналізу лексико-семантичних трансформацій, що дозволяє здійснити системну й послідовну інтерпретацію перекладацьких рішень у межах художнього тексту.

Застосування цього алгоритму забезпечує не лише аналітичну чіткість, а й дає змогу встановити причинно-наслідкові зв'язки між трансформацією, стилістичною функцією та загальним прагматичним ефектом тексту [48, с. 407].

Першим етапом є *виявлення трансформованих одиниць* у тексті перекладу, які відрізняються від відповідних фрагментів в оригіналі на рівні лексичного складу, семантики або стилістичної функції. Це можуть бути і окремі слова, і сталі вирази, синтаксичні конструкції чи стилістично навантажені фрази.

На другому етапі здійснюється *класифікація виявлених трансформацій за типологією*, укладеною на основі праць Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої [42, с. 4]. Така класифікація охоплює найпоширеніші види лексико-семантичних змін – конкретизацію, генералізацію, модуляцію, компенсацію тощо. Подібний поділ дозволяє не лише впорядкувати емпіричні дані, а й простежити

повторюваність певних трансформаційних моделей.

Третій етап передбачає *аналіз контекстуальної ролі трансформації* та її функційного навантаження у межах авторського стилю. На цьому рівні увага зосереджується на тому, наскільки перекладацьке рішення відповідає стилістичній інтенції оригіналу, зокрема, – чи збережено емоційний тон, ритмічну побудову, підтекстову глибину або інтертекстуальні маркери. Особливої ваги набуває зіставлення ефекту, який викликає конкретна мовна одиниця в оригіналі й у перекладі.

На заключному етапі формулюється *висновок про доцільність та ефективність трансформації*, з огляду на її здатність зберігати змістову, стилістичну та культурну специфіку вихідного тексту. Такий підсумок враховує не лише відповідність мовних засобів, а й глибину передачі ідіостилю як складної індивідуальної мовної системи.

Таким чином, запропонований алгоритм дозволяє здійснювати не лише технічне зіставлення вихідного та цільового текстів, а й їхню глибоку стилістичну інтерпретацію в межах загальної стратегії перекладацького аналізу художнього твору.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було окреслено методологічне підґрунтя дослідження лексико-семантичних трансформацій у художньому перекладі та особливостей відтворення ідіостилю Кадзуо Ішігуро в українській версії роману “Не відпускай мене”. Встановлено, що адекватне відтворення змістово-стилістичної структури художнього тексту неможливе без інтеграції кількох методологічних підходів – функційного, когнітивного, прагматичного та лінгвокультурологічного, які у своїй сукупності забезпечують комплексне бачення процесу перекладу як багаторівневої міжмовної і міжкультурної взаємодії.

Функційний підхід дозволив визначити переклад як комунікативний акт, орієнтований на збереження функційної адекватності тексту, навіть за умови відхилення від форми оригіналу. Когнітивний підхід сприяв розумінню перекладу як процесу реконцептуалізації смислу, що передбачає перенесення не лише значення, а й ментальних моделей, притаманних культурі оригіналу. Прагматичний підхід забезпечив урахування комунікативних інтенцій автора, мовленнєвих актів та очікуваної реакції реципієнта, тоді як лінгвокультурологічний підхід дав змогу простежити способи передачі культурно маркованих елементів і національно специфічних реалій у перекладі.

Окреслено також базові принципи, які становлять методологічну основу дослідження – принципи еквівалентності, функційності та прагматичної релевантності. Вони визначають переклад як динамічний процес досягнення комунікативної, естетичної та культурної відповідності між текстами.

У межах другого розділу обґрунтовано доцільність використання класифікації лексико-семантичних трансформацій Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, яка поєднує лінгвістичну точність із функційно-прагматичним підходом і є ефективним інструментом аналізу перекладацьких рішень у художніх текстах. Розкрито методологічні засади дослідження ідіостилю Кадзуо Ішігуро, визначено ключові стилістичні домінанти його письма – стриманість, імпліцитність, психологічну глибину та емоційну приглушеність – і з’ясовано,

що саме лексико-семантичні трансформації виступають основним засобом їхнього відтворення в перекладі.

Сформульовано алгоритм аналізу лексико-семантичних трансформацій, який охоплює виявлення трансформованих одиниць, їхню класифікацію, контекстуальну інтерпретацію та оцінку їхнього функційного навантаження у межах ідіостилу. Застосування цього алгоритму забезпечує послідовність і наукову обґрунтованість подальшого практичного аналізу українського перекладу роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ РОМАНУ КАДЗУО ІШІГУРО “НЕ ВІДПУСКАЙ МЕНЕ” (У ПЕРЕКЛАДІ СОФІЇ АНДРУХОВИЧ)

3.1. Використання у перекладі стилістичних та структурних засобів для досягнення відповідності оригінальному тексту

Аналіз перекладу роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”, здійсненого Софією Андрухович, дає змогу простежити різноманітні прийоми, які перекладачка застосовує з метою досягнення структурно-стилістичної відповідності оригінальному тексту. Важливо підкреслити, що ідіостиль Кадзуо Ішігуро характеризується стриманою емоційністю, імпліцитністю та тяжінням до розмовної інтонації навіть у складних філософських міркуваннях. Тому завдання перекладу полягає не лише у відтворенні змісту, а й у передачі характерного “сповідального” тону та інтонаційної природності, що формують особливу атмосферу твору.

З цією метою у перекладі активно використовуються різні лексико-семантичні трансформації – конкретизація, генералізація, модуляція, компенсація, антонімічний переклад, перестановка тощо. Застосування кожного з цих прийомів зумовлене прагненням зберегти баланс між точністю відтворення змісту та адекватністю стилістичного звучання українського тексту. Розглянемо систематизовано, як саме вони реалізуються у тексті.

Одним із найпоширеніших засобів є **конкретизація**. Вона полягає у відтворенні емоційного стану чи деталей сцени з більшою виразністю, ніж у буквальному перекладі, що дозволяє читачеві точніше уявити події або психологічний стан персонажів.

Так, речення: “*She was probably embarrassed about it and so the whole thing had shrunk in her memory*” [73, с. 38] перекладено як: “Сама вона, мабуть, соромилась тієї історії, і тому ці спогади виявились зібганими десь у закамарках

її пам'яті” [20, с. 61].

У цьому випадку конкретизація проявляється у розкритті метафори “*shrank in her memory*” через вираз “зібганими десь у закамарках”, що наочно передає прихованість та “зім'ятість” спогадів. Крім того, узагальнений вираз “*the whole thing*” уточнюється як “ці спогади”, що робить образ більш предметним для цільової аудиторії.

Інший приклад: “*The thing was, Tommy must have been sitting on the ground earlier, because there was a sizeable chunk of mud stuck on his rugby shirt near the small of his back*” [73, с. 66] → “Річ у тому, що Томмі, мабуть, раніше сидів на землі, тому що до його футболки для гри в регбі на талії причепився чималий шматок болота” [20, с. 113].

Англійський вираз “*small of his back*” буквально означає “нижня частина спини”, а український переклад “талія” – конкретизує місце, роблячи його більш зрозумілим для українського читача.

Показовим є також приклад: “...*a donor doesn't make it ...*” [73, с. 139] → “...донор не виживає...” [20, с. 237]. Англійський евфемізм “*doesn't make it*” загалом означає “не досягає мети” або “не справляється”. В українському варіанті тексту він конкретизується як “не виживає”, що точно відтворює сенс ситуації смерті, роблячи висловлювання більш однозначним.

Також конкретизація проявляється у такому прикладі: “...*because in a short while some men are coming to take away my bedside cabinet*” [73, с. 172] → “...оскільки невдовзі приїдуть робітники, щоб забрати мою тумбочку” [20, с. 294].

Тут англійський вираз “*some men*” подане узагальнено, тоді як український переклад конкретизує, хто саме виконає дію – “робітники”. Це дозволяє читачеві точніше уявити ситуацію та підвищує достовірність сценічного опису.

Як наслідок, конкретизація як перекладацький прийом дозволяє не лише передати зміст оригіналу, а й надати йому більшої експресивності та наочності, уточнити абстрактні або евфемістичні висловлювання, роблячи текст легшим для сприйняття і більш органічним.

Ще одним поширеним прийомом перекладу є **контекстуальна заміна**. Вона полягає у виборі іншого лексичного засобу для передачі значення оригінального тексту, що забезпечує культурну та семантичну адекватність перекладу, не дотримуючись буквальної відповідності слів.

Так, англійський фрагмент: “...*a large sheet with pressed flowers glued over it comes to mind*” [73, с. 38] перекладено як: “...*на думку спадає величезний аркуш із гербарію*” [20, с. 62].

У наведеному прикладі перекладач замінює буквальний детальний опис “великий аркуш з наклеєними на нього сухими квітами” на українське слово “*гербарій*”. Така заміна дозволяє передати суть зображення без надмірного буквального опису, який був би громіздким і менш звичним для україномовної аудиторії. Важливо, що зміст залишається точним, але форма адаптована до мовних та культурних норм цільової аудиторії.

Варто звернути увагу й на приклад контекстуальної заміни у перекладі професійної діяльності персонажа: “...*and I've been a carer now for over eleven years*” [73, с. 8] → “...*і цілих одинадцять із них я займаюсь опікуномством*” [20, с. 9].

Англійське слово “*carer*”, яке не має прямого відповідника в українській мові, передано контекстуальною заміною як “*опікуномство*”. Такий вибір забезпечує зрозумілість для читача й не порушує органічності інтонаційної структури тексту.

Поряд із контекстуальною заміною значну роль у перекладі відіграє **транспозиція**, яка полягає у зміні частини мови або граматичної конструкції оригіналу для досягнення більшої стилістичної легкості та плавності тексту у мові перекладу, при цьому зберігається основний зміст речення.

Наприклад, англійський фрагмент: “*a boy had had a big row with his friends and run off...*” [73, с. 38] у перекладі подано як: “*один хлопець посварився з друзями і втік...*” [20, с. 62].

Тут простежується лексико-граматична заміна частини мови: англійська конструкція “*had a big row*” (іменник + дієслово) передана українським

дієсловом “*посварився*”. Хоча частина мови змінилася, переданий зміст залишається точним і зберігає ясність і логічність висловлювання. Завдяки такій трансформації речення звучить компактно та гармонійно для читача, уникаючи громіздких буквальних конструкцій.

У деяких випадках, однак, Софія Андрухович не обмежується перебудовою конструкції чи пошуком точнішого слова, а вдається до розширення виразу – **додавання** або **декомпресії**. Цей прийом дозволяє підсилити емоційне забарвлення сцени, зробити внутрішній стан персонажа більш виразним або надати тексту звичної інтонації українською мовою.

Варто звернути увагу на фрагмент “*...and that was enough to ensure for her a sobbing night of terror*” [73, с. 39] перекладено як “*...і цього було достатньо, щоб вона, нажахана, схлипувала цілу ніч*” [20, с. 63].

У перекладі додано прикметник “*нажахана*”, якого немає в оригіналі. Це конкретизує емоційний стан героїні і підсилює драматизм сцени. Крім того, легка перестановка частин речення передає інтонаційне забарвлення, властиве українській мові.

Цікавим є речення – “*As for myself, whatever the disappointments, I don't feel so badly about it*” [73, с. 172] → “*Щодо мене, хоч яким би глибоким було розчарування, я все ж не почувуюсь аж так погано*” [20, с. 292].

В оригіналі фраза “*whatever the disappointments*” не уточнює інтенсивність емоцій. У перекладі додано прикметник “*глибоким*”, щоб передати силу розчарування та зробити висловлювання більш насиченим.

Отриманий результат свідчить про те, що, додавання слова / декомпресія дозволяє передати емоційний контекст, деталізувати подію та забезпечити плавність і органічність українського перекладу, що особливо важливо для художніх текстів.

Під час здійснення перекладацького аналізу роману стає очевидним, що **модуляція** є одним із найпоширеніших прийомів. Вона дозволяє змінювати мовні конструкції оригіналу, зберігаючи сенс, але роблячи вирази більш автентичними для цільового читача. У тексті перекладачка часто вдається до

цього способу для передачі емоційного стану персонажів або стилістичних нюансів ситуацій.

Так, фрагмент “...create the illusion the place wasn't crawling with students...” [73, с. 64] перекладено як “...створити собі ілюзію місця, де не роїлося від учнів...” [20, с. 109].

Хоча буквальний переклад “the place wasn't crawling with students” міг би звучати як “місце не кишіло учнями”, перекладачка змінила структуру речення, обравши конструкцію, більш звичну для української мови. Це дозволяє зберегти зміст і одночасно передати адекватну інтонацію, що робить текст легким для сприйняття.

Інший поширений випадок модуляції зустрічається при передачі емоційного стану: “It's just what people say when they're feeling sorry for themselves” [73, с. 114] → “Так кажуть, коли хочуть себе пожаліти” [20, с. 197].

Буквальний переклад англійського тексту був би неприродним і громіздким. Завдяки модуляції переклад звучить органічно, при цьому повністю зберігається сенс оригіналу.

Складніші сцени, де поєднуються опис дії та психологічний стан, також часто передаються через модуляцію:

“From days before we went, I'd had in my mind this picture of me and Tommy standing in front of that door, working up the nerve to press the bell, then having to wait there with hearts thumping” [73, с. 165] → “Пригадуючи дні перед нашою поїздкою, я пам'ятаю, що уявляла, як ми з Томмі стоїмо перед тими дверима і не можемо наважитись подзвонити, а тоді чекаємо, поки наші серця скажено гупають” [20, с. 282].

Англійський вираз “working up the nerve to press the bell” передано як “не можемо наважитись подзвонити”, а “hearts thumping” – як “серця скажено гупають”. Ця зміна конструкції речення не лише зберігає зміст, а й підкреслює емоційне напруження і ритм сцени.

Аналіз показує, що модуляція у перекладі роману застосовується дуже часто, особливо у сценах з психологічним чи емоційним забарвленням, і стає

ключовим засобом підтримки плавності тексту. Вона не лише полегшує сприйняття тексту українською, а й зберігає його інтонаційну невимушеність, що є ключовою рисою стилю Кадзуо Ішігуро.

Під час аналізу перекладу роману стає помітно, що **генералізація** також використовується досить часто. Цей прийом дозволяє передати конкретні англійські терміни у формі, яка легше сприймається українським читачем, зберігаючи при цьому точність і смислову насиченість тексту.

Це добре видно на прикладі речення “...*difficult roundabouts, that sort of thing*” [73, с. 97], що перекладено як “...*складні роз’їзди тощо*” [20, с. 167].

У поданому уривку англійський термін “*roundabouts*” (кільцеві розв’язки) замінено на більш загальне “*роз’їзди*”. Така трансформація дозволяє читачеві, який може не знати британських дорожніх реалій, швидко зрозуміти сенс. Зіставляючи оригінал і переклад, можна помітити, що перекладачка часто вдається до генералізації, коли деталізація може бути зайвою або незнайомою для читача.

Ще один приклад зустрічається у фразі “*We rummaged around those shops...*” [73, с. 116] → “*Ми порпались у речах...*” [20, с. 200].

Тут відбувається узагальнення місця дії: конкретні крамниці замінено на більш абстрактні речі, щоб підкреслити процес пошуку, а не локацію. Ця стратегія повторюється у тексті і допомагає зосередити увагу читача на діях персонажів, а не на деталях, які не мають критичного значення.

У результаті бачимо, що генералізація у перекладі роману використовується регулярно. Вона дозволяє зберігати зміст оригіналу, роблячи текст більш плавним і доступним, особливо у випадках, коли мова оригіналу містить локальні або культурні відмінності.

Слід зазначити, що поряд із розглянутими трансформаціями перекладачка активно застосовувала **транскодування** та **калькування**, що допомагало передати індивідуальність персонажів і стилістичну автентичність тексту. Так, у першому розділі роману власне ім’я головної героїні “*Kathy H.*” передане як “*Кемі Г.*”, що дозволяє українському читачеві сприймати персонажа природно,

не втрачаючи авторського задуму. Аналогічним чином звертання “*Madame*”, яким діти називають одну з виховательок, в українському варіанті тексту залишилося як “*Мадам*”, що зберігає культурний і соціальний контекст оригіналу.

Калькування також використовувалося для передачі словосполучень та виразів, що не мають точного відповідника в українській мові. Наприклад, в оригіналі знаходимо речення: “...*I'll let you be one of her secret guards*” [73, с. 37] та подальше уточнення: “*I'm not sure for how long the “secret guard” business carried on...*” [73, с. 38]. У перекладі подано: “...я дозволю тобі бути однією з її таємних охоронців”; “Не пам’ятаю, як довго тривала справа “таємних охоронців”” [20, с. 61].

На цьому прикладі можна спостерігати калькування словосполучення “*secret guards*”, яке відтворено як “таємні охоронці”. Таке рішення видається цілком виправданим, адже воно забезпечує прозорість для українського читача і, водночас, зберігає “дитячо-серйозний” характер назви гри.

Застосування зазначених перекладацьких трансформацій не є випадковим: кожен прийом має цілком обґрунтоване функційне навантаження у контексті ідіостилю Кадзуо Ішігуро. Оскільки його стиль вирізняється стриманою емоційністю, глибинною імпліцитністю та розмовною інтонацією навіть у філософських міркуваннях, перекладачка прагнула максимально наблизити український текст до цієї авторської манери. Конкретизація й декомпресія дозволяють зробити підтекстні сенси прозорішими для цільового читача, не втрачаючи емоційної приглушеності, характерної для письма Кадзуо Ішігуро. Модуляція та контекстуальна заміна забезпечують логічну побудову речень і плавність висловлювань, що відповідає інтонаційній “невимушеності” оригіналу. А такі засоби, як калькування та транскодування, допомагають зберегти культурні маркери й авторські стилістичні деталі, уникаючи небажаної адаптації чи спрощення.

Аналіз перекладу роману “Не відпускай мене” показує, що застосовані лексико-семантичні та структурні трансформації істотно впливають на ступінь

відповідності українського тексту оригінальному. Їхнє головне завдання полягає не лише в точному відтворенні змісту, а й у збереженні тих елементів тексту, які формують художній світ Кадзуо Ішігуро: ритму, інтонації, синтаксичної організації та підтекстної багатозначності.

Змістова точність у перекладі зберігається на високому рівні. Навіть коли перекладачка вдається до модуляції, конкретизації чи генералізації, смислове навантаження оригіналу не спотворюється. Навпаки – такі трансформації дозволяють адаптувати англійські вирази до українських реалій, зберігаючи всі важливі семантичні відтінки. Ілюстрацією цього може слугувати конкретизація евфемізмів чи узагальнених фраз, яка не лише передає первинний зміст, а й робить його більш доступним і чітким для цільової аудиторії.

Ритм і синтаксична побудова роману також значною мірою відтворені у перекладі. Хоча деякі речення зазнали граматичних змін через різницю у структурі англійської та української мов, ці зміни були функційно зумовлені. Демонструє це, зокрема, транспозиція (заміна частини мови чи перебудова речення), яка часто використовується для збереження гармонійного ритму висловлювання. Унаслідок цього український текст читається плавно, без штучної ламаності чи надмірної буквальності, яка могла б порушити темп оповіді. Водночас, паузи, повтори, поступове нарощування емоцій – характерні риси синтаксису Кадзуо Ішігуро – збережені настільки, наскільки це дозволяють структурні можливості української мови.

Інтонаційний малюнок – один із найскладніших для передачі аспектів – також вдало відтворено. Кадзуо Ішігуро часто використовує розмовну інтонацію, наближену до внутрішнього монологу, яка створює ефект щирої сповіді. Перекладачка підтримує цю інтонаційну плавність через модуляцію, контекстуальні заміни та декомпресію: окремі додані слова чи перебудовані фрази допомагають не втратити плавність і ритмічну збалансованість тексту. Це особливо помітно у діалогах і внутрішніх роздумах героїв, де збереження живої інтонації є критично важливим для передачі психологічної глибини.

Стилістична еквівалентність забезпечується також завдяки уважному

ставленню перекладачки до підтексту. Оригінал Кадзуо Ішігуро часто спирається на недомовленість і напівтони, залишаючи читачеві простір для інтерпретації. Переклад не руйнує цього ефекту: навіть коли застосовується конкретизація чи додавання, вони не перетворюють текст на надмірно пояснювальний. Навпаки – підкреслюють ті емоційні чи психологічні нюанси, які могли б залишитися неочевидними без знання культурного контексту.

Загалом, трансформації, використані у перекладі, не лише не знижують рівень відповідності оригіналові, а й підсилюють його ефект. Вони дозволяють передати смислову повноту, стилістичну індивідуальність, ритміку та інтонацію, водночас забезпечуючи адекватне сприйняття тексту україномовним читачем.

Проведений аналіз перекладу роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене” дозволяє дійти висновку, що робота Софії Андрухович є прикладом високого рівня структурної та стилістичної адекватності. Перекладачка не обмежується буквальним перенесенням змісту, а цілеспрямовано застосовує широкий спектр перекладацьких трансформацій – від конкретизації та модуляції до контекстуальної заміни, декомпресії та калькування – кожна з яких спрямована на досягнення максимальної відповідності авторській манері письма.

Зміст твору передано з високим ступенем точності: ключові події, сюжетні деталі, внутрішні мотиви персонажів та емоційні підтексти відтворені у перекладі без суттєвих втрат. При цьому важливо підкреслити, що переклад не лише зберігає інформаційну насиченість оригіналу, а й відтворює його приховану семантику, яка в прозі Кадзуо Ішігуро часто реалізується через натяки, імпліцитні значення та невисловлені думки. Такий результат став можливим саме завдяки вдало підібраним перекладацьким стратегіям, які дозволили передати багаторівневість тексту.

Структурно український текст відповідає оригіналові і на рівні синтаксису, і на рівні композиції. Перекладачка вміло адаптує складні англійські конструкції до української мовної системи, не спрощуючи їх надмірно та не порушуючи логіко-смислових зв'язків. Завдяки цьому збережено характерний для Кадзуо Ішігуро ритм оповіді: повільний, розмисловий, з поступовим розкриттям

інформації. Розмовна інтонація, що є невід’ємною рисою його стилю, також передана точно – український текст не звучить штучно чи книжно, а зберігає тон довірливого внутрішнього монологу, який створює ефект щирої оповіді.

Стилістично переклад виявляє глибоке розуміння авторської інтенції. Кадзуо Ішігуро будує свою прозу на поєднанні буденності з філософською глибиною, а Софія Андрухович успішно відтворює цей баланс: мова перекладу лишається, водночас, простою та насиченою підтекстами. Додані елементи (прикметники, уточнення, експресивні засоби) не виходять за межі авторського стилю, а навпаки – підкреслюють його особливості та роблять їх більш виразними для україномовного читача.

Проведений аналіз перекладу роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене” засвідчує, що робота Софії Андрухович є прикладом високого рівня структурної та стилістичної адекватності. Використання різноманітних трансформацій – конкретизації, модуляції, генералізації, контекстуальної заміни, транспозиції, декомпресії, а також калькування й транскодування – дозволяє не лише відтворити зміст оригіналу, а й передати ключові риси ідіостилу автора. Збереження ритму, інтонаційної природності та підтекстової багатозначності свідчить про уважне ставлення перекладачки до стилю Кадзуо Ішігуро. Таким чином, український переклад можна розглядати як самодостатній художній текст, який у повній мірі реалізує авторський задум і забезпечує читачеві подібний естетичний досвід, що й оригінал.

Розглянуті стилістичні та структурні засоби дають змогу глибше зрозуміти технічні механізми відтворення оригіналу, однак переклад художнього тексту не зводиться лише до формальної відповідності. Для повного уявлення про перекладацьку стратегію важливо також з’ясувати, наскільки вдалим є відтворення глибших рівнів тексту – його емоційного впливу, підтекстів і авторського задуму, що й стане предметом подальшого розгляду.

3.2. Аналіз емоційної та інтелектуальної складової перекладу: збереження авторського послугу

Однією з найхарактерніших рис індивідуального стилю Кадзуо Ішігуро є його виняткова імпліцитність – прагнення передати ключові смисли не прямим висловлюванням, а через натяки, алюзії та підтекст. Автор залишає читачеві широкий простір для інтерпретації, уникає надмірного пояснення або відкритого емоційного вираження, що створює атмосферу внутрішньої зосередженості й психологічної напруги. Така стратегія передбачає високу ступінь співучасті читача у процесі осмислення тексту. Перекладачеві в такій ситуації необхідно не лише точно передати зміст, а й зберегти цю “мову напівтонів” – не спростити її надмірною експлікацією, але й не зробити текст непрозорим для сприйняття.

Софія Андрухович послідовно реалізує це завдання, використовуючи цілий комплекс перекладацьких трансформацій, серед яких провідну роль відіграє модуляція. Цей прийом дозволяє передати думку не буквально, а через зміну мовної конструкції чи точки зору, зберігаючи підтекст та інтонаційну невимушеність. Наприклад, фрагмент “...but I'll first have to go back a bit, to give you the background and explain why it was we went” [73, с. 94] перекладено як “...але спершу я повинна повернутись трохи назад, щоб описати обставини і пояснити, чому ми туди поїхали” [20, с. 161]. Тут англійський вираз “to give you the background” (“дати передісторію”) передано як “описати обставини”, що звучить більш природно українською, зберігаючи водночас імпліцитність авторського стилю: героїня ніби ненароком ділиться спогадами, створюючи ефект довірливого оповідання.

Модуляція також допомагає підтримати стриману емоційність тексту, надаючи йому природного звучання. У реченні “...the whole thing becomes a real struggle” [73, с. 139] переклад “...вона перетворюється для них на безперервну боротьбу” [20, с. 237] змінює образ і робить його більш експресивним, не порушуючи при цьому загальної тональності. Так само фраза “...that wasn't a bad way at all for us to start this new phase together” [73, с. 159] відтворена як “...це був не такий уже й поганий спосіб, щоб разом увійти в цю нову фазу” [20, с. 273], – зміна дієслова “start” на “увійти” створює м’якіший, метафоричний

образ, який краще відповідає авторській манері.

Окремої уваги заслуговують приклади, у яких трансформації дозволяють не лише зберегти, а й підсилити підтекст, закладений в оригіналі. У реченні “...*though Tommy carried on with his animal pictures, he became cagey about doing them in my presence*” [73, с. 185] переклад “...*хоча Томмі продовжував малювати своїх тварин, він почав таїтися з ними в моїй присутності*” [20, с. 315] передає не просто “обережність” (буквальне значення “*became cagey*”), а складну психологічну реакцію персонажа – сором, небажання ділитися інтимним творчим процесом. Подібним чином у фразі “*That comparison, as I say, tugged something inside me...*” [73, с. 186] український варіант “*Як я сказала, це порівняння зачепило щось у моїй душі...*” [20, с. 317] замінює буквальный вираз “*tugged something inside me*” (“тягнуло щось всередині мене”) на більш емоційно забарвлений і природний для української мови образ. Це дозволяє краще передати внутрішній стан героїні, не порушуючи притаманної Кадзуо Ішігуро стриманості.

Інші трансформації, як-от редукція (вилучення), також можуть сприяти збереженню імпліцитності. У фразі “*So we were searching for some place to buy a takeaway sandwich...*” [73, с. 165] переклад “*Тож ми знайшли місце, де купили сандвіч...*” [20, с. 283] опускає деталь “*takeaway*” (“на виніс”), яка для українського читача є очевидною і не несе додаткового смислового навантаження. Такий прийом дозволяє уникнути надмірної деталізації, зберігаючи легкість та природність оповіді.

Навіть у розгорнутих описах Кадзуо Ішігуро перекладачці вдається утримати баланс між змістом і підтекстом. Наприклад, у реченні “*I went past field after flat, featureless field, with virtually no change...*” [73, с. 191] переклад “*Я проминала пласкі безбарвні поля, такі одноманітні...*” [20, с. 328] зберігає відчуття монотонності та безкінечності, але робить його більш експресивним і водночас узгодженим з українською поетикою.

Таким чином, застосування трансформацій у перекладі не лише дозволяє зберегти основний зміст тексту, а й підтримує його імпліцитну структуру,

емоційну стриманість і підтекстову багатосаровість. Завдяки уважному добору мовних засобів Софії Андрухович вдалося передати характерну для Кадзуо Ішігуро “мову недомовленого” – ту, що апелює не до прямої логіки, а до внутрішнього досвіду читача. У результаті український текст зберігає ту саму інтелектуально-емоційну напругу, що й оригінал, і продовжує діяти на читача неочевидними, але глибокими засобами.

Одним із ключових аспектів роботи перекладача художнього тексту є здатність не лише відтворити зміст і форму висловлювання, а й передати його емоційно-прагматичний ефект – тобто той вплив, який авторський текст справляє на читача. У прозі Кадзуо Ішігуро цей вплив часто досягається не прямим висловлюванням, а завдяки особливій інтонації, ритму, психологічним підтекстам і тонкощам оповіді. Перекладачці, відповідно, доводиться в окремих випадках свідомо змінювати виразність чи структуру речення, аби відтворити саме той читацький ефект, який задумав автор, навіть якщо це означає певне відхилення від буквального значення.

Одним із найпоширеніших прийомів, які застосовує Софія Андрухович у таких випадках, є модуляція, за допомогою якої змінюється не лише лексична форма, а й емоційний тон висловлювання. Наприклад, у фразі “...*the whole thing becomes a real struggle*” [73, с. 139] український варіант “...вона перетворюється для них на безперервну боротьбу” [20, с. 237] підсилює емоційну інтенсивність, додаючи відтінок виснаження та тривалості, якого не має буквальний вираз “*a real struggle*”. Це рішення виправдане, оскільки воно викликає у читача те саме відчуття втоми й безсилля, яке прагнув передати автор.

Подібний ефект спостерігаємо і в перекладі фрагменту “*That comparison, as I say, tugged something inside me...*” [73, с. 186] як “Як я сказала, це порівняння зачепило щось у моїй душі...” [20, с. 317]. Буквальна передача “тягнуло щось усередині мене” звучала б незвично і навіть незграбно українською. Натомість образ “зачепило щось у душі” не лише звучить природно, а й додає емоційної глибини, поглиблюючи ефект внутрішнього потрясіння, який задумував Кадзуо Ішігуро.

Ще один важливий прийом – заміна стилістичного регістру висловлювання, що допомагає підтримати інтонацію тексту. У фразі “...*that wasn't a bad way at all for us to start this new phase together*” [73, с. 159] англійський вираз “*to start this new phase together*” перекладено як “разом увійти в цю нову фазу” [20, с. 273]. Дієслово “увійти” має більш метафоричний, плавний характер, тоді як буквальне “почати” звучало б значно сухіше. Така зміна не спотворює зміст, але зберігає емоційно-інтонаційний малюнок сцени: для персонажів це не просто “початок”, а м’яке, поступове входження в новий етап стосунків.

Свідомі зміни інтонації помітні також у прикладах, де перекладачка відходить від нейтрального або технічного висловлювання на користь образнішого, психологічно забарвленого. Так, у реченні “...*though Tommy carried on with his animal pictures, he became cagey about doing them in my presence*” [73, с. 185] фраза “*became cagey*” (“став обережним”) відтворена як “почав таїтися” [20, с. 315]. Це не лише стилістично багатше рішення, а й таке, що викликає у читача складнішу емоційну реакцію – ми відчуваємо закритість, сором, внутрішню боротьбу героя. Такий ефект і є тим самим, якого прагнув автор.

Зрештою, подібні трансформації не є відхиленням від авторського задуму – навпаки, вони демонструють функційну вірність оригіналу. Кадзуо Ішігуро рідко використовує прямі емоційні описи, натомість формує потрібний ефект через тон, інтонацію, внутрішню напругу тексту. Український переклад зберігає цей ефект саме завдяки тому, що перекладачка дозволяє собі гнучко змінювати виразність, адаптуючи її до особливостей цільової мови. Таким чином, читацьке враження від перекладу максимально наближене до враження від оригіналу – він викликає подібні емоції, провокує аналогічні роздуми й забезпечує схожу глибину сприйняття.

Оцінюючи якість художнього перекладу, важливо не обмежуватися суто лінгвістичним аналізом, а звернути увагу на те, який емоційний та інтелектуальний вплив справляє текст на читача. Саме цей рівень – так званий “рецептивний” аспект – є ключовим для визначення того, наскільки переклад

зберігає авторський задум. У випадку з романом “Не відпускай мене” Кадзуо Ішігуро цей аспект набуває особливого значення, оскільки авторська манера письма спрямована не стільки на безпосереднє повідомлення інформації, скільки на поступове занурення читача у світ персонажів, їхні спогади, страхи, сумніви й невимовні почуття.

Український переклад Софії Андрухович, загалом, зберігає цей ефект. Завдяки ретельно підібраним перекладацьким стратегіям – модуляції, контекстуальним замінам, декомпресії та інтонаційним рішенням — текст викликає в читача подібний спектр емоцій: співпереживання, ностальгію, смуток, співчуття, тривогу. Атмосфера поступового розкриття минулого та його впливу на теперішнє, центральна для художнього задуму Кадзуо Ішігуро, передана досить точно.

Важливим досягненням перекладу є також збереження інтонаційної близькості: оповідь звучить як щира розмова, як сповідь, що формує у читача відчуття довіри й причетності до переживань персонажів. Переклад не втрачає цієї інтимної тональності, завдяки чому його емоційний вплив залишається порівнюваним з оригіналом.

Якщо окремі зміщення емоційних акцентів і відбуваються, вони мають компенсаторний характер і пов’язані з відмінностями мовних систем та культурних очікувань читачів. Такі зміни не зменшують силу впливу тексту, а навпаки – забезпечують його адекватне сприйняття у цільовій культурі.

Художній світ Кадзуо Ішігуро не обмежується лише емоційним виміром – його твори мають виразну інтелектуальну складову, що виявляється у філософських підтекстах, роздумах про природу пам’яті, людської свідомості та ідентичності. Роман “Не відпускай мене” є складним багаторівневим текстом, у якому зовнішня сюжетна лінія – життя клонованих донорів органів – виступає радше метафорою для осмислення фундаментальних питань людського існування: що означає бути людиною, як формується особистість, яку роль відіграє минуле у нашому самоусвідомленні та наскільки свобода вибору визначає наше життя.

Перед перекладачем постає надзвичайно складне завдання: не лише передати ці концептуальні смисли, а й зберегти тонку інтелектуальну структуру тексту, не перетворюючи її на дидактичний виклад. Софія Андрухович розв’язує це завдання за допомогою лексико-семантичних і стилістичних трансформацій, які дозволяють відтворити глибину авторських роздумів, водночас роблячи їх зрозумілими для українського читача.

Однією з ключових тем роману є пам’ять як механізм самопізнання. Кадзуо Ішігуро вибудовує оповідь як низку фрагментарних спогадів, які поступово вибудовують цілісну картину минулого та визначають ідентичність оповідачки. Переклад зберігає цей ефект: ретельно підібрана лексика, плавні синтаксичні конструкції, передача інтонаційної “незавершеності” фраз дозволяють читачеві так само поступово занурюватися у спогади героїні, вибудовуючи їх у єдину наративну тканину. Такий підхід відтворює задум автора – показати пам’ять не як статичний архів фактів, а як живий, динамічний процес реконструкції минулого.

Не менш важливою є тема ідентичності та людяності, яку Кадзуо Ішігуро досліджує через досвід персонажів, позбавлених традиційного життєвого вибору. Через стриману мову, натяки та невисловлені запитання автор підводить читача до філософського осмислення того, що визначає цінність людського життя. Український переклад зберігає цей підтекст завдяки точному добору слів, які не лише передають сюжетну інформацію, а й викликають у читача рефлексію щодо морально-етичних питань. Навіть у тих місцях, де переклад вдається до модуляції або конкретизації, це робиться не для спрощення тексту, а для підсилення його смислової глибини та забезпечення адекватного інтелектуального впливу.

Особливу роль відіграє також передача філософського підтексту. Кадзуо Ішігуро часто розмірковує про часову плинність, невідворотність утрат, приреченість людського існування. Ці теми не проголошуються прямо, а проступають у дрібних деталях, ліричних спостереженнях і внутрішніх монологів. Переклад ретельно відтворює цей підтекст: завдяки точному

збереженню інтонації, пауз, структури речень і підтекстових натяків український текст не втрачає філософської глибини. Читач, так само, як і в оригіналі, спонукається до рефлексії над сенсом життя, природою пам'яті, цінністю індивідуальності та межами людського досвіду.

Підсумовуючи результати аналізу, можна стверджувати, що переклад роману “Не відпускай мене”, виконаний Софією Андрухович, загалом, успішно зберігає головний авторський посліл Кадзуо Ішігуро – і на рівні змісту, і на рівні емоційно-філософського впливу на читача. Завдання перекладу в цьому випадку виходить далеко за межі буквального відтворення подій чи діалогів: воно полягає у передачі всієї складності художньої структури твору, включно з підтекстами, символікою, емоційними нюансами та ідеями, які автор вклав у текст.

Головна ідея роману – осмислення природи людського життя, його цінності, крихкості та обмеженості – у перекладі передана з високим ступенем точності. Незважаючи на складність авторської манери, яка базується на імпліцитності, стриманості та психологічній глибині, переклад зберігає основні сенсові акценти: роздуми про значення пам'яті у формуванні ідентичності, про роль минулого у визначенні теперішнього, про неминучість втрат і приреченість людської долі. Ці ідеї звучать в українському тексті не менш виразно, ніж в оригіналі, хоча їхня форма може дещо відрізнитися через структурні та стилістичні особливості мови перекладу.

Емоційний вплив перекладу також залишається в межах авторської інтенції. Оповідь зберігає характерну для Кадзуо Ішігуро інтонаційну плавність і сповідальність, що створює відчуття близькості та довіри між оповідачем і читачем. Атмосфера суму, ностальгії та тихої меланхолії – одна з головних художніх домінант роману – відтворена у перекладі з великою точністю. Читач, так само як і в оригіналі, поступово занурюється у внутрішній світ персонажів, переживає їхні сумніви, тривоги та надії.

Смисловий вплив тексту – його здатність спонукати до роздумів про моральні та екзистенційні питання – також повною мірою збережено. Переклад не лише передає філософські підтексти твору, а й адаптує їх до культурних

очікувань україномовного читача, не втрачаючи при цьому глибини авторських ідей. У результаті текст виконує ту саму функцію, що й оригінал: він не лише розповідає історію, а й ставить перед читачем запитання про сенс життя, сутність людяності та значення особистих спогадів.

Таким чином, переклад роману “Не відпускай мене” можна вважати не лише точним і структурно адекватним, а й повноцінним інтерпретаційним еквівалентом оригінального тексту. Він передає не тільки сюжет і персонажів, але й увесь комплекс емоційних, філософських і смислових компонентів, що складають авторський задум. Завдяки цьому український читач отримує досвід, максимально наближений до того, який задумав Кадзуо Ішігуро: це досвід глибокого емоційного співпереживання та інтелектуальної рефлексії, що виходить далеко за межі простої історії.

Аналіз емоційної та інтелектуальної складової перекладу дозволяє побачити його глибинні смисли та художню цілісність. Проте для повного уявлення про перекладацьку стратегію важливо звернути увагу й на системність застосування конкретних лексико-семантичних трансформацій, які формують цю цілісність на всіх рівнях тексту.

3.3. Оцінка перекладацького рішення Софії Андрухович щодо лексико-семантичних трансформацій у контексті роману

Проведений у попередніх підрозділах аналіз дозволив виявити різноманітність перекладацьких рішень Софії Андрухович, спрямованих на відтворення ідіостилю Кадзуо Ішігуро. Логічним кроком є з'ясувати, які саме лексико-семантичні трансформації застосовуються найчастіше та які чинники визначають їхню регулярність. Такий огляд не лише окреслює індивідуальні пріоритети перекладачки, а й дає підстави для формулювання загальної перекладацької стратегії.

Найбільш уживаним засобом є модуляція. Вона дає змогу змінювати точку зору чи синтаксичну конструкцію, щоб зберегти підтекст і водночас забезпечити природність перекладу українською мовою. Такий підхід можна вважати оптимальним саме для прози Кадзуо Ішігуро, оскільки його стиль вимагає не буквальної точності, а ретельного відтворення підтекстів, емоційних нюансів та імпліцитних смислів. Використання більш “буквальної” стратегії в цьому випадку призвело б до втрати інтонаційної глибини та порушення ефекту довірливої сповіді, який є центральним для авторського стилю.

Конкретизація застосовується переважно у випадках, коли англійський оригінал подає узагальнений або евфемістичний вираз. У перекладі ці місця набувають виразнішого й більш предметного характеру, що дозволяє читачеві швидше інтерпретувати ситуацію. Така стратегія є виправданою, адже українська літературна традиція тяжіє до образної виразності, а отже, надмірна абстрактність могла б ускладнити сприйняття.

Контекстуальна заміна, у свою чергу, використовується для досягнення культурної та семантичної відповідності там, де буквальний переклад втратив би природність або створив би непрозорість для цільового читача. Завдяки цьому текст зберігає легкість і читабельність, водночас не втрачаючи стилістичної багатозаровості. Така стратегія свідчить про високий рівень інтерпретаційної роботи перекладачки: вона не лише підбирає адекватні мовні засоби, а й

забезпечує культурну релевантність тексту. Це особливо важливо у випадку з Кадзуо Ішігуро, де навіть дрібні культурні натяки впливають на сприйняття тексту.

Поряд із цими трансформаціями перекладачка регулярно використовує також генералізацію, транспозицію та декомпресію. Хоча вони менш частотні, їхня функційність очевидна: генералізація допомагає уникнути культурних бар'єрів, транспозиція забезпечує плавність синтаксису, а декомпресія робить приховані емоційні стани персонажів більш прозорими для українського читача.

Отже, домінування модуляції, конкретизації та контекстуальної заміни свідчить про прагнення перекладачки поєднати точність передачі змісту з адаптацією до мовно-культурних очікувань українського читача. Ця закономірність дає змогу припустити наявність у перекладі виваженої стратегії, яка балансує між буквальною вірністю та необхідною інтерпретаційною свободою.

Узагальнення найчастіше застосовуваних трансформацій дозволяє простежити загальну перекладацьку стратегію Софії Андрухович. Її робота не тяжіє до буквального відтворення англійського тексту, але й не перетворюється на вільну адаптацію, орієнтовану лише на цільову аудиторію. Натомість у перекладі простежується баланс між точністю змісту та інтерпретаційною гнучкістю.

Домінування модуляції й конкретизації свідчить про прагнення перекладачки передусім зберегти психологічну достовірність і природність звучання тексту українською. Завдяки цим прийомам оригінальна імпліцитність і “мова напівтонів” Кадзуо Ішігуро не нівелюються, а відтворюються у формах, зрозумілих і водночас ненав'язливих для українського читача. Контекстуальна заміна та генералізація, своєю чергою, демонструють орієнтацію на адекватність сприйняття: там, де буквальний переклад ускладнив би розуміння, Софія Андрухович обирає адаптивні рішення, проте не виходить за межі авторського стилю.

Таким чином, у перекладі виразно простежується стратегія балансу. З

одного боку, перекладачка прагне максимально відтворити індивідуальний стиль Кадзуо Ішігуро – його стриманість, розмовну інтонацію та підтекстову багатосаровість. З іншого – вона враховує культурні й мовні очікування українського читача, уникаючи штучності чи непрозорості тексту. Цей підхід можна визначити як помірковану адаптацію, де головним пріоритетом є відтворення ідіостилю через збереження імпліцитності, а не надмірне “роз’яснення”.

Вибір лексико-семантичних трансформацій у перекладі Софії Андрухович безпосередньо позначився на збереженні ідіостилю Кадзуо Ішігуро. Як показує аналіз, модуляція та конкретизація відіграли ключову роль у підтриманні характерної для автора імпліцитності та стриманої емоційності. Завдяки цим прийомам український текст не втрачає ефекту довірливої сповіді, що формує основу ідіостилю Кадзуо Ішігуро. Водночас додавання та декомпресія, які часом підсилюють емоційні відтінки, не руйнують цього стилю, а радше надають йому більшої прозорості для українського читача, зберігаючи авторську недомовленість як головну художню домінанту.

Ще одним важливим виміром є відтворення культурних реалій. Кадзуо Ішігуро вплітає у текст деталі британського побуту, соціальних звичок і мовних алюзій. У таких випадках Софія Андрухович найчастіше вдається до контекстуальної заміни та генералізації. Це дозволяє уникнути непорозумінь і зробити текст зрозумілим для українського читача, не втрачаючи культурної специфіки. Наприклад, у перекладі дорожніх реалій (“roundabouts”) перекладачка свідомо відходить від буквальності на користь більш загального, але прозорого для українського реципієнта варіанта. Така стратегія допомагає зберегти культурну автентичність твору, водночас забезпечуючи його доступність.

Не менш суттєвим наслідком вибору трансформацій стала читабельність і природність тексту. В українському перекладі немає відчуття калькованості чи штучності, яке могло б виникати у випадку надмірної буквальності. Завдяки транспозиції та модуляції речення набувають плавності, інтонаційна структура

звучить органічно, а внутрішні монологи й діалоги зберігають довірливу тональність. У результаті текст читається як самостійний художній твір українською мовою, проте без втрати тісного зв'язку з оригіналом.

У результаті, трансформації, застосовані у перекладі, сприяють одночасному досягненню трьох важливих цілей: збереженню ідіостилю Кадзуо Ішігуро, адекватному відтворенню культурних реалій та створенню природного для українського читача художнього тексту. Це поєднання свідчить про гнучкий і водночас виважений підхід перекладачки до відтворення роману.

Отож, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що перекладацькі рішення Софії Андрухович у романі “Не відпускай мене” можна вважати вдалим та загалом оптимальними з точки зору застосування лексико-семантичних трансформацій. Домінування модуляції, конкретизації та контекстуальної заміни свідчить про прагнення поєднати вірність змісту з природністю українського тексту. Менш регулярні, але функційно виправдані засоби – генералізація, транспозиція, декомпресія – доповнюють цю стратегію, забезпечуючи плавність синтаксису й доступність культурних реалій для цільового читача.

Одним із найважливіших результатів такої стратегії є збереження ідіостилю Кадзуо Ішігуро. Його прозу вирізняє імпліцитність, емоційна стриманість та інтонація довірливої сповіді. Використані трансформації дозволили перекладачці відтворити цей художній ефект: у тексті немає надмірної пояснювальності чи спрощення, натомість зберігається багатозначність і підтекстовість, що спонукає українського читача до співучасті в інтерпретації. При цьому модуляція та транспозиція забезпечують природність інтонаційного малюнка, наближаючи переклад до внутрішнього монологу, характерного для оригіналу.

Важливою перевагою перекладу є також адекватне відтворення культурних реалій. Софія Андрухович свідомо уникає буквального перенесення деталей, які могли б видатися чужими чи надто специфічними для українського читача, і натомість обирає стратегію поміркованої адаптації. Генералізація та

контекстуальна заміна дозволяють уникнути культурних бар'єрів, проте водночас не нівелюють британський колорит тексту. Завдяки цьому роман зберігає свою національну специфіку, але стає зрозумілим для іншої аудиторії, що й є однією з ключових цілей художнього перекладу.

Разом із тим, окремі трансформації, особливо конкретизація й декомпресія, іноді надають текстові більшої експресивності, ніж це властиво оригіналу. Проте ці відхилення не можна вважати недоліками: вони виконують компенсаторну функцію, допомагаючи передати підтекст, який міг би залишитися непрозорим для українського реципієнта. Збалансоване використання таких прийомів дозволяє перекладу зберігати авторську стриманість і водночас робити психологічні нюанси доступнішими.

У результаті переклад Софії Андрухович демонструє високий рівень відповідності художнім завданням оригіналу. Використані трансформації не лише забезпечили точність передачі змісту, а й дозволили відтворити індивідуальний стиль Кадзуо Ішігуро, його підтекстову глибину та філософську насиченість. При цьому український текст звучить цілісно, плавно й природно, що робить його самодостатнім художнім твором. Це свідчить про свідомий і стратегічний характер перекладацьких рішень: вони не є випадковими чи механічними, а продумані з огляду на специфіку авторського стилю та очікування цільової аудиторії. Такий підхід відрізняє роботу Софії Андрухович від більш буквальних перекладів і дозволяє розглядати її переклад як приклад сучасної інтерпретаційної практики високого рівня.

Загалом можна констатувати, що стратегія перекладу, побудована на балансі між буквальною точністю та інтерпретаційною гнучкістю, є оптимальною саме для цього роману. “Не відпускай мене” – твір, у якому сюжет і персонажі тісно пов'язані з підтекстом, імпліцитними смислами та культурними нашаруваннями. Завдяки вдало обраним трансформаціям перекладачці вдалося не лише зберегти цю багат шаровість, а й зробити її зрозумілою для українського читача, не спрощуючи авторського задуму. Такий підхід можна розглядати як приклад майстерного балансу між вірністю й

адаптацією, що забезпечує перекладу високу художню цінність і функційну адекватність.

У підсумку переклад Софії Андрухович не лише адаптує роман до українського культурного простору, а й робить його важливою частиною сучасного літературного процесу, зберігаючи при цьому авторський задум і філософську складність оригіналу. Її підхід демонструє можливість досягнення балансу між збереженням індивідуального стилю автора та адаптацією тексту до культурних і мовних очікувань нової аудиторії. Завдяки цьому український переклад не лише відтворює художній світ Кадзуо Ішігуро, а й робить його доступним і релевантним для українського читача, вводячи твір у контекст сучасного українського літературного процесу.

Висновки до розділу 3

Проведений аналіз перекладу роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене” у виконанні Софії Андрухович засвідчує, що перекладачка застосувала широкий спектр лексико-семантичних та граматико-стилістичних трансформацій, спрямованих на максимально точне й водночас природне відтворення авторського ідіостилу. У центрі перекладацької стратегії лежить прагнення зберегти імпліцитність, стриману емоційність, розмовну інтонацію та психологічну багат шаровість, які є визначальними рисами прозового письма Кадзуо Ішігуро.

Аналіз трансформацій показав, що модуляція є найчастіше застосовуваним засобом. Вона забезпечує природність синтаксичної побудови українського тексту, водночас дозволяючи відтворити приховані смисли, підтексти та емоційні відтінки оригіналу. Конкретизація та декомпресія виступають способом зробити приховані емоційні та ситуаційні нюанси зрозумілішими для українського читача, не руйнуючи при цьому імпліцитності авторського стилю. Контекстуальна заміна й генералізація особливо важливі для передачі культурних реалій та побутових деталей, що могли б залишитися незрозумілими або сприйматися неприродно при буквальному перекладі. Транспозиція та окремі випадки редукції забезпечують плавність і ритмічну організацію тексту, адаптовану до норм української мови.

Змістовий рівень перекладу збережено надзвичайно точно: сюжетні події, логіка розвитку персонажів, філософські підтексти, етичні й екзистенційні питання ретельно передано у перекладі. Водночас український текст відтворює особливості інтонаційної організації та синтаксичної побудови оригіналу, що створює ефект сповідальності та довірливої розмовної інтонації — одну з ключових особливостей роману.

Застосовані трансформації дозволили передати й емоційно-психологічний вимір твору. Атмосфера приглушеної меланхолії, поступове розкриття внутрішнього світу персонажів, їхнє переживання пам'яті, втрат і приреченості

відтворені з високим ступенем точності. У перекладі не спостерігається надмірної експліцитності: навіть додані елементи виконують компенсаторну функцію, допомагаючи зберегти тонкі емоційні відтінки, які в англійському тексті передані за рахунок культурних та мовних особливостей.

Важливим результатом проведеного аналізу є висновок про баланс буквальної точності та інтерпретаційної свободи, якого дотримується перекладачка. Переклад не калькує мовні конструкції, проте й не відходить від авторської інтенції; він зберігає художній світ Кадзуо Ішігуро, водночас забезпечуючи його доступність українському читачеві. Завдяки цьому український переклад не лише відтворює зміст і стиль оригіналу, а й функціонує як самодостатній художній текст.

Отже, перекладацьке рішення Софії Андрухович у романі “Не відпускай мене” можна вважати послідовним, функційно вмотивованим та загалом оптимальним. Використання лексико-семантичних трансформацій сприяло глибокому відтворенню ідіостилю Кадзуо Ішігуро та його емоційно-інтелектуального задуму. Розділ демонструє, що український переклад повністю зберігає ключові змістові, інтонаційні та естетичні характеристики оригіналу, забезпечуючи читачеві досвід, максимально наближений до авторського.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно охарактеризувати лексико-семантичні перекладацькі трансформації як ключовий механізм відтворення англomовного художнього тексту українською мовою та визначити їхню роль у забезпеченні змістової, стилістичної й прагматичної еквівалентності перекладу. Відповідно до поставленої мети та завдань, у роботі було послідовно реалізовано теоретичний, методологічний і практичний аналіз проблеми.

На основі опрацювання вітчизняних і зарубіжних досліджень встановлено, що лексико-семантичні перекладацькі трансформації є закономірним результатом міжмовної взаємодії, зумовленої структурними, семантичними, прагматичними та культурними відмінностями між англійською та українською мовами. Показано, що вони не є випадковим процесом, а ґрунтуються на чітких лінгвістичних закономірностях і комунікативних потребах перекладу. Проаналізовано існуючі класифікації трансформацій і з'ясовано, що найбільш адекватною для художнього перекладу є класифікація Л. П. Науменко та А. Й. Гордєєвої, яка охоплює не лише формальні, але й змістові, стилістичні та емоційні аспекти трансформування. Також встановлено, що англomовний художній текст характеризується імпліцитністю, культурною маркованістю, високим рівнем метафоричності та індивідуальним авторським стилем, що створює низку перекладацьких труднощів.

Було обґрунтовано методологічні засади аналізу лексико-семантичних трансформацій і розглянуто ключові наукові підходи – функційний, когнітивний, прагматичний і лінгвокультурологічний, – які забезпечують комплексне розуміння процесу перекладу як міжкультурної комунікації. Доведено, що саме інтеграція зазначених підходів дає змогу водночас зберегти змістову точність, стилістичну відповідність та культурну релевантність перекладу. Окреслено також базові принципи еквівалентності, функційності та прагматичної релевантності, які визначають динамічну природу художнього перекладу і формують орієнтири для прийняття перекладацьких рішень. Важливим

результатом є розроблений алгоритм аналізу лексико-семантичних трансформацій, що включає виявлення одиниць перекладу, їхню класифікацію, контекстуальну інтерпретацію й оцінку функційного навантаження в межах ідіостилю автора.

Проведено практичний аналіз українського перекладу роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене” у виконанні Софії Андрухович. Встановлено, що перекладачка послідовно застосовує широкий спектр лексико-семантичних трансформацій: модуляцію, конкретизацію, генералізацію, контекстуальну заміну, транспозицію, декомпресію та окремі випадки редукції. Найчастотнішою трансформацією виявилася модуляція, яка забезпечує природність синтаксичної організації цільового тексту та дає змогу відтворити імпліцитні смисли й підтекст, характерні для стилю Кадзуо Ішігуро. Конкретизація та декомпресія використовуються для пояснення прихованих емоційно-психологічних нашарувань, тоді як контекстуальна заміна сприяє адаптації культурно маркованих елементів. Визначено, що обрана перекладачкою стратегія ґрунтується на балансі між вірністю оригіналові та інтерпретаційною гнучкістю, що дозволяє зберегти стриману емоційність, імпліцитність і психологічну глибину стилю Кадзуо Ішігуро.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що лексико-семантичні трансформації відіграють ключову роль у забезпеченні адекватності художнього перекладу. Їх ефективне застосування не лише сприяє точності відтворення смислів оригіналу, але й забезпечує передачу індивідуального авторського стилю, культурних конотацій та емоційно-естетичного впливу тексту. Переклад роману “Не відпускай мене” демонструє, що вдало обрані трансформації можуть гармонійно поєднувати нерозривні елементи змісту, стилю і прагматики, роблячи текст зрозумілим, природним та естетично цінним для цільової аудиторії.

У підсумку результати дослідження підтверджують, що баланс між формальною точністю й інтерпретаційною гнучкістю є оптимальною стратегією для відтворення складних, імпліцитних і психологічно містких художніх творів.

Лексико-семантичні трансформації виступають не лише технікою міжмовної адаптації, а важливим інструментом художнього мислення перекладача, що дозволяє інтегрувати авторський задум у новий мовно-культурний контекст. Отже, адекватний художній переклад є результатом поєднання лінгвістичної компетентності, методологічної обґрунтованості та перекладацької творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаєва А. Ф. Актуальні питання теорії та практики художнього перекладу : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра. Суми : СумДУ, 2020. 70 с.
2. Альошина М. Д. Author's idiosyle, linguistic and translation aspects. *Revista Entre Linguas*, 2022. № 8. С. 1-22.
3. Ахметова Е. Д. Стратегії англо-українських перекладів художніх порівнянь: когнітивний аналіз: дисертація... доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія. Харків, 2023. 210 с.
4. Баклаженко Ю. Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі англomовних міжнародно-правових документів / Юлія Баклаженко, Каріна Герасименко // *Advanced Linguistics*. 2023. № 12. С. 18-24.
5. Безкоровайна М. Жанрові особливості наукової фантастики в романі Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”. Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 31. С. 108-109.
6. Висоцька Г. В. Лексико-семантичні та граматико-синтаксичні засоби досягнення еквівалентності під час перекладу художніх текстів / Г. В. Висоцька, С. Мерквіладзе // *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31(70), № 1(3). С. 82-87.
7. Гарах О. М. Особливості перекладу культурно-маркованої лексики: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра; спец.: 035 – філологія. Суми: СумДУ, 2021. 91 с.
8. Голі-Оглу Т. В. Прагматичні проблеми перекладу: сучасний стан і перспективи. *Закарпатські філологічні студії*, 2025. Т. 1, випуск 39. С. 173-177.
9. Голубенко Н. І. Засади концептуального аналізу в перекладознавстві. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. : Філологічні науки (мовознавство)*. 2015. № 3. С. 67-71.

10. Голубенко Н. І. Відтворення оригіналу в контексті когнітивного аспекту перекладу. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія, 2017. № 34. С. 90-93.
11. Голубенко Н. І. Когнітивні особливості перекладу художнього тексту. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2019. № 1(38). С. 134–137.
12. Горбенко П. В., Білюк І. Л. Стилiстичні перекладацькі трансформації при передачі англійських порівнянь українською мовою. ЖДУ ім І. Франка, 2023. С. 104-106.
13. Грищенко І. А. Мовно-стилістичні засоби комунікативно-прагматичного впливу: перекладознавчий аспект : магістерська дис. : 035 Філологія. Київ, 2018. 111 с.
14. Єнчева Г. Г., Томашевська Є. О. Фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом в англійській та українській мовах: лінгвокультурологічний та перекладознавчий аспект. 9th International scientific and practical conference “The world of science and innovation”. Cognum Publishing House, London, United Kingdom, 2021. С. 289.
15. Задорожна А. Перекладацькі трансформації як засіб досягнення еквівалентності перекладу. Актуальні питання гуманітарних наук, 2020. Вип. 27(2). С. 57-63.
16. Зацепіна Є. В. Особливості перекладу українською мовою ідіоматичних виразів у художнього дискурсі (на матеріалі серії романів Дж. К. Роулінг “Гаррі Поттер”) : курсова робота з перекладу. Київський нац. лінгв. ун-т. Київ, 2023. 51 с.
17. Мотузкова О. П. Комунікація як соціокультурний феномен. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції “Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку”. Одеса, 2022. С. 82-84.
18. Іваницька Н. Б. Сучасні моделі перекладу в аспекті контрастивної дискурсології. Теоретична і дидактична філологія, 2017. Вип. 25. С. 137-144.

19. Іванків О. Особливості перекладацьких трансформацій в автобіографічних текстах. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації”. Івано-Франківськ, 2022. С. 174-177.
20. Кадзуо Ішігуро. Не відпускай мене : роман. Переклад з англ. Софії Андрухович. Львів : Видавництво Старого Лева, 2024. 336 с.
21. Камінська М. О. Функціональні теорії перекладу. Збірник наукових праць «Нова філологія», 2021. № 83. С. 105-111.
22. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : посібник-довідник / В'ячеслав Карабан, Джеймс Мейс. Вінниця: Нова книга, 2003. 608 с.
23. Караневич М. І. Прагматично зумовлені трансформації в англоукраїнському художньому перекладі: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2014. 19 с.
24. Карасьова Ю. К. Фреймове моделювання як основний когнітивний напрям представлення терміносистеми / Ю. К. Карасьова, Н. М. Філіппова. Матеріали Всеукр. студент. наук.-практ. конф. “Проблеми соціально-гуманітарних наук”. Одеса : Купрієнко СВ, 2018. С. 322–328.
25. Кириллова М. Д., Воробйова К. В. Зіставний аналіз фразеологічних реалій в англійській та українській мовах. Нова філологія, 2021. № 82. С. 97-103.
26. Кияк Т. Міжкультурна комунікація, дискурс та переклад. Актуальні питання іноземної філології, 2015. № 2. С. 83-91.
27. Колкутіна В. В. Внутрішнє мовлення у структурі антиутопії (за романом Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”). Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика, 2023. Том 34 (73), № 6. С. 171-175.
28. Комісарук А. Особливості перекладу мовної гри у художньому тексті / Анастасія Комісарук, Валерія Хаврель, Наталія Харченко // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки : зб. наук. праць. Одеса : Інформаційно-

- видавничий центр університету ім. К. Д. Ушинського, 2021. № 33. С. 352-369.
29. Корунець І. В. Людина багатьох талантів Григорій Кочур (1908-1994). Його внесок у повоєнну історію українського художнього перекладу. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія, 2017. № 34. С. 12-20.
30. Кудрявцева Н. С. Лінгвокогнітивний підхід до перекладу й поняття еквівалентності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2019. Том 5, № 43. С. 80-84.
31. Кушнірова Т. В. Жанрові особливості роману “Не відпускай мене” Кадзуо Ішігуро. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 2017. № 28. С. 71-74.
32. Леміш Н. Є. Моделювання когнітивних процесів при перекладі. Теоретична і дидактична філологія, 2017. № 25. С. 227-233.
33. Линтвар О. М. Лінгвостилістичний аналіз художнього тексту як предмет наукового дослідження. Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах, 2015. № 32. С. 59-71.
34. Линтвар О. М. Індивідуальний авторський стиль (ідіостиль), ідіолект автора художнього твору. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна, 2014. № 44. С. 160-162.
35. Литвин І. М. Інтерпретативний підхід до процесу художнього перекладу (на матеріалі українського перекладу детективної новели Гілберта Честертона «Відсутність пана Гласса»). Перекладознавство. Когнітивна лінгвістика, 2021. Вип. 31. С. 89-94.
36. Люлевич, Д. Д. Переклад англійських метафор українською (на матеріалі роману Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”) : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра. Вінниця, 2022. 80 с.
37. Мазанович М. І. Лексико-семантичні та структурні особливості англійських науково-технічних багатокomпонентних термінів у перекладах українською мовою : магістерська дис. : 035 Філологія. Київ, 2023. 101 с.
38. Малишівська І., Ріпа Х. Особливості створення ефекту драматичної

- напруги в романі “Never Let Me Go” та їх відтворення в перекладі. *Folium*, 2023. С. 104-109.
39. Маслова Т., Федоренко С. Когнітивний підхід до міждисциплінарного дослідження термінології. *Advanced Linguistics*, 2022. № 9. С. 43-50.
40. Москаленко А. О. Лексико-семантичні та стилістичні особливості перекладу англomовних казкових текстів : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 035 – філологія. Суми : Сумський державний університет, 2023. 82 с.
41. Мохотонко Д. О. Відтворення семантико-стилістичних функцій культурних лакун засобами цільової мови : дипломна робота магістра : 035 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно). Хмельницький нац. ун-т. Хмельницький, 2020. 85 с.
42. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.
43. Неповнюща В. В. The Problems of Translating English Onomatopoeias and Interjections into Ukrainian (case study of modern fiction texts). Term Paper. Київ, 2023. 40 с.
44. Олійник С. В. Лексико-семантичні і граматичні трансформації частин мови при перекладі англomовного художнього дискурсу українською. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія, 2015. № 13, С. 60-68.
45. Пристай С. М., Заруба І. Д. Перекладацькі трансформації як засіб досягнення адекватності перекладу термінів. 5 th International scientific and practical conference – Modern research in world science. Lviv, Ukraine, 2022. С. 737-742.
46. Пріщенко К. В. Роль перекладацьких трансформацій у процесі перекладу художнього тексту. *Scientific review*, 2020. № 8(71). С. 64-75.
47. Проценко Н. В. Лексико-семантичні підстановки в перекладі англomовних текстів. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету, 2015. № 12. С. 64-72.

48. Рушиць В. С., Дячук Н. В. Лексичні трансформації у художньому перекладі. Impact of modernity on science and practice. Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference, 2020. С. 407–409.
49. Савіна Ю. О. Особливості сприйняття англомовного гумору як проблема перекладознавства. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, 2019. № 38. С. 161-164.
50. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. Нова філологія, 2012. № 50. С. 201-208.
51. Семенюк О. А. Ідіостиль автора як відображення його картини світу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 39. С. 82-85.
52. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Філологія. Мовознавство, 2014. Т. 221, Вип. 209. С. 89-93.
53. Томенюк О. Когнітивний підхід до аналізу мовних явищ. Актуальні питання гуманітарних наук, 2015. Вип. 11. С. 141-146.
54. Уманець А. В. Lexical translation transformations. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки, 2015. № 39, С. 262-265.
55. Худолій А. О. Лінгвопрагматичні аспекти стратегій перекладу англомовних текстів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія», 2024. № 23 (91). С. 37-42.
56. Черевко К. Р. Трансляція ідіом та виразів у художній літературі: пошук еквівалентів при перекладі з англійської на українську мову : курсова робота. Київський нац. лінгв. ун-т. Київ, 2024. 28 с.
57. Черник О. О. Ідіостиль письменника як лінгвістичний феномен та методи його вивчення. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2016. № 1 (83). С. 113-121.

58. Чорноконь В. В. Особливості втілення поетики невизначеності в романі Кадзуо Ішігуро “Не відпускай мене”. Збірник наукових праць молодих вчених Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Випуск 14. С. 43-44.
59. Шагала Л. Б., Сорока М. Р. Граматичні трансформації у контексті лінгвістичних перекладознавчих теорій (на матеріалі твору Льюїса Керролла «Аліса в Країні Чудес»). 21th International scientific and practical conference “Scientists and methods of using modern technologies”. Melbourne, Australia. International Science Group, 2023. С. 354-356.
60. Шарапова М. О. Культурні реалії в англomовному художньому дискурсі та особливості їх перекладу : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 035 – філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська. Суми : СумДУ, 2020. 70 с.
61. Шевченко О. М. Поняття концепту в сучасній перекладознавчій парадигмі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2021. Том 4, № 48. С. 128–131.
62. Anataichuk I. M., Oleshkevich I. P., Sazonova V. S. Translation of English Artistic Literature: Main Difficulties. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика, 2023. Том 34 (73), № 2 Ч. 1. С. 173-180.
63. Arono A., Nadrah N. Students’ difficulties in Translating English Text. JOALL (Journal of Applied Linguistics and Literature), 2019. № 4(1). P. 88-99.
64. Baker M. In other words: A coursebook on translation. Routledge, 2018. 391 p.
65. Baker M. Translation and conflict: A narrative account. Routledge, 2018. 225 p.
66. Duangfai C. Psychological disorder and narrative order in Kazuo Ishiguro's novels. Doctoral dissertation, University of Birmingham, 2018. 223 p.
67. Felber S. The dynamic-equivalent theory of translation as presented in Nida’s writing. Chapter 2. Toward a Science of Translating? Frank & Timme, Berlin, 2025. P. 165-356.
68. Goddard C., Wierzbicka A. Words and meanings: Lexical semantics across

domains, languages, and cultures. OUP Oxford, 2013. 352 p.

69. Haque M. Z. Brief Overview of Translating Literary Prose: Problems and Solutions. *International Journal of English Linguistics*, 2012. Vol. 2, No. 6. P. 97-111.

70. Hatim B., Mason I. *Discourse and the Translator*. Routledge, 2014. 274 p.

71. Holmes C., Rich K. M. On Rereading Kazuo Ishiguro. *MFS modern fiction studies*, 2021, № 67(1). P. 1-19.

72. Imami T. R., Mu'in F. Linguistic and cultural problems in translation. 2nd International Conference on Education, Language, Literature, and Arts, 2021. P. 178-186.

73. Kazuo Ishiguro. *Never Let Me Go*. Alfred A. Knopf, a division of Random House, Inc., New York, 2005. 202 p. URL: <https://lernarchiv.bildung.hessen.de/sek/englisch/q-phase/q4/utopia-and-dystopia/never-let-me-go-by-kazuo-ishiguro.pdf>

74. Kim D. Dynamic equivalence: Nida's perspective and beyond. *Skase Journal of Translation and Interpretation*, 2015. № 8(1). P. 60-75.

75. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. University of Chicago press, 2003. 256 p.

76. Leech G. N., Short M. H. *Style in fiction: A linguistic introduction to English fictional prose*. Routledge, 2007. 424 p.

77. Madkour M. Linguistic levels of translation: A generic exploration of translation difficulties in literary textual corpus. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 2016. № 5(6). P. 99-118.

78. Munday J., Pinto S. R., Blakesley J. *Introducing Translation Studies*. Routledge, 2022. 324 p.

79. Newmark P. *About translation*. *Multilingual Matters*, 1991. 184 p.

80. Nida E. A., Taber C. R. *The theory and practice of translation*. E.J. Brill, 1974. 218 p.

81. Nord C. *Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained*. Routledge, 2018. 168 p.

82. Reddy Thirumalareddy S. P., Allamneni S. Narrative Technique and the Postmodern Turn in Kazuo Ishiguro's *The Remains of the Day*. *Int. J. of Aquatic Science*, 2021. № 12(2). P. 987-995.
83. Reiss K., Nord C., Vermeer H. J. *Towards a general theory of translational action: Skopos theory explained*. Routledge, 2014. 242 p.
84. Sung O. Translation challenges in rendering idiolects of literary characters. *Kalbų Studijos*, 2020. № 37. P. 37-55.
85. Sydorenko I. The notion of idiostyle in linguistic studies of literary texts. *Advanced Linguistics*, 2018. № 1. P. 15-20.
86. Vermeer H. J., Chesterman A. Skopos and commission in translational action. In *The translation studies reader*. Routledge, 2021. P. 219-230.
87. Jean-Paul Vinay, Jean Darbelnet. *Comparative Stylistics of French and English: A methodology for translation*. John Benjamins Publishing Company, 1995. 380 p.